

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická

Hodnotové orientace dnešní učňovské mládeže
Bakalářská práce

2020

Veronika Malinová

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Veronika Malinová**
Osobní číslo: **H16287**
Studijní program: **B6107 Humanitní studia**
Studijní obor: **Humanitní studia**
Téma práce: **Hodnotové orientace dnešní učňovské mládeže**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Zásady pro vypracování

Cílem práce bude zjistit, jaké hodnoty vyznává dnešní mládež, jenž se věnuje studiu na odborném učilišti. Mezi hlavní zkoumané aspekty se bude řadit rodina, vzdělání, přátelé, partnerské vztahy a trávení volnočasových aktivit. Práce bude založena na kvantitativním výzkumu – dotazníková šetření, která budou probíhat na vybraných učilištích v Pardubickém kraji.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.
- GAVORA, Peter. Výzkumné metody v pedagogice: příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky. Brno: Paido, 1996. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-15-X.
- HAVLÍK, Radomír, Věra HALÁSZOVÁ a Jiří PROKOP. Kapitoly ze sociologie výchovy. Praha: Univerzita Karlova, 1996. ISBN 80-86039-10-2
- ČERMÁKOVÁ, Marie. Proměny současné české rodiny: (rodina – gender – stratifikace). Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 80-85850-93-1.
- BOCAN, Miroslav. Příspěvek k hodnotám dnešních dětí [online]. 2006 [cit. 2019-01-22]. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/viewFile/5955/5067

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Adriana Sychrová, Ph.D.**
Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce: **31. března 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2020**

L.S.

---

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 29. listopadu 2019

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 17. 4. 2020

Veronika Malinová

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí mé práce Mgr. Adrianě Sychrové, Ph.D., za odborné vedení mé bakalářské práce a ochotu při konzultacích kdykoliv odpovídat na mé dotazy.

Dále bych ráda poděkovala mé rodině, která mě celou dobu při tvorbě práce podporovala a v neposlední řadě také respondentům ze středních škol, za vyplnění dotazníků k mému výzkumu.

ANOTACE

Cílem práce bude zjistit, jaké hodnoty vyznává dnešní mládež, jenž se věnuje studiu na odborném učilišti. Mezi hlavní zkoumané aspekty se bude řadit rodina, vzdělání a budoucí kariéra, přátelé a partnerské vztahy. Práce bude založena na kvantitativním výzkumu – dotazníková šetření, která budou probíhat na vybraných učilištích v Pardubickém kraji.

Konkrétní cíle mého zkoumání se pak dělí dle mého dotazníkového šetření, kde budu zkoumat, jaké hodnoty studenti upřednostňují nejvíce, jak vnímají hodnotu peněz a zda existuje vztah mezi pohlavím a strukturou hodnot.

KLÍČOVÁ SLOVA

studenti, studium, životní hodnoty, rodina, volný čas, vztahy

TITLE

Value orientations of today's apprentice youth

ANNOTATION

Purpose of the work will be to ascertain what values are important for contemporary youth who studies at specialized schools. Main aspects will be family, education, future career, friends and relationships. The work will be based on quantitative research in form of questionnaires worked out in the chosen specialized schools in Pardubice region.

Specific goals of my research divide based on questionnaire answers, where I am focusing on what values are most important for the students, how they perceive the value of money and if there is a correlation between gender and value structure.

KEYWORDS

students, study, life values, family, leisure, relationships

OBSAH

ÚVOD	8
1 HODNOTY	9
1.1 Hodnoty a hodnocení	9
1.2 Specifické charakteristiky hodnot a hodnocení	10
1.3 Vznik a utváření hodnot.....	11
1.4 Členění hodnot.....	13
1.5 Funkce hodnot.....	16
2 HODNOTOVÉ ORIENTACE.....	19
2.1 Členění hodnotových orientací	20
2.2 Hodnotové orientace ve výzkumech mládeže.....	21
3 OBDOBÍ ADOLESCENCE A UČŇOVSKÉ STUDIUM V ČR	25
3.1 Tělesný vývoj.....	25
3.2 Psychický vývoj.....	26
3.3 Učňovské studium v ČR	28
4 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	29
4.1 Cíle výzkumu	29
4.3 Formulace hypotéz.....	29
4.4 Charakteristika výzkumné souboru	29
4.5 Metoda sběru dat.....	29
4.6 Realizace výzkumného šetření.....	30
5 VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	31
5.1 Prezentace výsledků výzkumu	31
5.2 Verifikace hypotéz	48
5.3 Závěr výzkumu	55
ZÁVĚR	57
POUŽITÁ LITERATURA	59
SEZNAM TABULEK	61
SEZNAM GRAFŮ	62
PŘÍLOHY	63

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá mladými studenty, kteří studují na středních odborných učilištích v Pardubickém kraji. Práce bude zaměřená na zjištění hodnotových orientací a preferencí studentů. Výzkumů na toto téma už bylo napsáno mnoho, ale nenašla jsem žádnou, která by se zabývala touto skupinou lidí. Studenti na těchto školách studují obory, bez kterých by se ostatní lidé, firmy, ale i stát neobešli, a já bych o nich chtěla zjistit něco více, tedy jejich pohled na dnešní svět, co jim připadá důležité a co je naopak zajímavá méně. Také mě zajímá, zdali se jejich odpovědi budou odrážet v dnešní moderní době, nebo jestli si stále zachovávají staré hodnoty a preference, které byly pro lidi důležité před desítkami let.

Práce je rozdělená na dvě části, na část teoretickou a část praktickou. V teoretické části se seznámíme s pojmy, které se týkají hodnot a hodnotových orientací. Nesmíme zde zapomenout ani na vývojovou a psychickou stránku těchto studentů, jelikož právě v tomto období, během posledního vývoje před dospělostí, se hodnotové orientace nejvíce tvoří a seřazují už do víceméně stálého pořadí.

Cílem praktické práce bude zjistit hodnotovou strukturu studentů a pomocí výsledků zodpovědět cílové otázky a vyhodnotit hypotézy. Pro práci jsem zvolila kvantitativní výzkum, který budu provádět s pomocí dotazníků, které mi pomůžou nasbírat mnoho odpovědí v krátkou dobu, což je také hlavní předností toho výzkumného nástroje. Výzkumným souborem budou tedy studenti odborných učilišť, tedy lidé ve věku 15 – 20 let.

1 HODNOTY

1.1 Hodnoty a hodnocení

V psychologickém pojetí jsou tyto pojmy častým předmětem ztotožňování a terminologické záměny. Rozdíly však mezi hodnocením a hodnotou nejsou pouze nominální, „jedná se o podstatné charakteristiky jevů, které mají zvláštní místo ve zmíněném vztahu subjektu a objektu.“¹ V psychologii existuje více definic, kterými lze hodnoty a hodnocení vymežit. Avšak volba té nejvýstižnější definice hodnot a hodnocení je už na samotném jedinci, jelikož tyto hodnoty vychází z jeho vlastní podstaty.

Hodnoty

Geert Hofstede, autor zabývající se hodnotami, odkazuje na Balese a Couche, kterým se podařilo v roce 1969 nashromáždit téměř 900 různých pojetí hodnot z americké literatury. Naopak český sociolog Zdeněk Strmiska cituje Lautemana, který nasbíral a rozlišil 180 odlišných definic hodnot. Po těchto vyjádřeních můžeme souhlasit s jediným – s nejednoznačností pojetí hodnot.² Pokud bychom si vybrali psychologickou teorii o pojetí hodnoty, můžeme říci, „že hodnota představuje specifickou psychickou kategorii, která tvoří poměrně stabilní, trvalou strukturu osobnosti významnou pro individuální, sociální, a historickou realizaci člověka. Hodnoty představují přesvědčení o dobrém nebo prospěšném, ale také špatném a nežádoucím, které regulují individuální nebo skupinovou aktivitu.“³

Dle Velkého sociologického slovníku je pojem hodnota jeden z nejčastěji používaných termínů u mnoha vědních oborů. Publikace dále cituje Maxe Webera, který tvrdí, že hodnota je to, „co je schopno stát se obsahem postoje vyjádřeného ve vědomě členěném pozitivním nebo negativním soudu, něco, co se u nás uchází o platnost a čehož platnost jako hodnotu uznáváme.“⁴

---

¹ CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot. 2., dopl. a přeprac. vyd.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. Str. 277. ISBN 978-80-244-2295-4.

² PRUDKÝ, Libor, Michaela ŠMÍDOVÁ a Kateřina VOJTÍŠKOVÁ. *Periferie, kraje, hodnoty: možnosti periferních krajů na cestě za dobrými hodnotami.* Brno: CDK, Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. Sociologická řada. str. 11. ISBN 978-80-7325-414-8.

³ CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot. 2., dopl. a přeprac. vyd.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. str. 277. ISBN 978-80-244-2295-4.

⁴ PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník.* Praha: Karolinum, 1996. str. 375. ISBN 80-7184-164-1.

Hodnocení

Hodnocení, na rozdíl od hodnoty, představuje psychický proces, ve kterém je vztah mezi subjektem a objektem ovlivňován kvalitou a intenzitou stávající hodnoty. O hodnocení můžeme mluvit také jako o lidském vztahu, tedy o vztah subjektu vůči objektům praktického poznání. Ono poznání je tedy proces, ve kterém působí několik propojených funkcí jako:

- percepce – evidence vnějších změn
- apercepce – určení významu evidované změny
- valorizace – určení hodnoty pro zjištěnou změnu.⁵

1.2 Specifické charakteristiky hodnot a hodnocení

Charakteristiky těchto dvou propojujících se pojmů můžeme rozdělit do čtyř skupin:

- a) V hodnocení sice jde nejvíce o hledání a uplatňování hodnot, ale také o postžení významu objektu nebo činnosti pro subjekt hodnocení. Tento význam je tedy závislý na objektu hodnocení, stejně jako na subjektech a hlediscích, ze kterých hodnocení vychází.
- b) Na rozdíl od ostatních psychosociálních procesů, jsou procesy hodnocení velmi složité. Ve velkém rozsahu zahrnují poznávací, citové, volní procesy a jejich vzájemnou interakci.
- c) Hodnoty se často zobecňují, což z nich dělá koncepce. V tomto případě nám mohou sloužit jako kritéria a měřítko, pomocí nichž dané věci posuzujeme.
- d) A nakonec, hodnoty jsou nepostradatelnou součástí kultury. To znamená, že „umožňují kultuře integraci a její sepětí se systémem osobnosti a sociálním systémem“... „jsou ve své vnitřní diferenciaci podstatnou součástí osobní i sociální identity lidí a představují vazbu se sociálním systémem, která umožňuje kontrolu sociálních mechanismů, nebo alespoň dovoluje o tuto kontrolu usilovat“⁶

---

⁵ CAKIRPALOGLU, Panajotis. Psychologie hodnot. 2., dopl. a přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. str. 278. ISBN 978-80-244-2295-4.

⁶ PETRUSEK, Miloslav, Hana MARÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. str. 375 – 376. ISBN 80-7184-164-1.

1.3 Vznik a utváření hodnot

Obecně platí, že předpokladem vzniku hodnot je už výše charakterizované hodnocení, pro něž jsou výsledkem právě hodnoty. Hodnocení je v hodnotách vždy obsaženo, avšak vzhledem k tomu, že právě hodnocení je předpokladem hodnot, tak hodnoty nemohou být více hodnoceny. Tento vztah by šel také přirovnat ke známému paradoxu: pro poznání oka nelze použít oko.⁷

Libor Prudký ve své knize cituje Schelera, který tvrdí, že člověk hodnoty netvoří, nejsou jeho dílem. Hodnoty existují objektivně, pouze člověk je prožívá subjektivně. Hodnota může být tedy prožívána různými subjekty a může také představovat vyšší či naopak nižší hodnotu. A jelikož je hodnota považována jako vztah mezi člověkem a věcmi, jejímž základem může být například postoj k přízni či nepřízni, láska nebo touha, zdroji tohoto vztahu mohou být:

- *emocionalita lidské subjektivity*, to, jaké emoce a city má subjekt ve vztahu k objektům,
- *svobodná volba*, jelikož hodnoty existují v lidském nitru, žádná jiná autorita je neurčuje,
- *chování a aktivita*, to znamená, že hodnoty vznikají ve vztahu člověka vůči svému prostředí, svůj původ mají tedy v činnostech,
- *cokoliv*, toť slovo pragmatismu, jelikož „hodnotou se může stát všechno, co se subjekt rozhodne za hodnotu považovat.“⁸

Další dimenze vzniku hodnot je spojená s hodnotami, které představují konkrétní sociální jev. Zabývá se procesy nejen ve vývoji jedince, ale třeba také společnosti či skupiny, které vedou k naplnění těchto subjektů určitými hodnotami. Tyto procesy také nazýváme jako sociální učení, které u subjektu tvoří jeho socializaci. Chápání socializace jako jeden z rozhodujících procesů při vytváření hodnot v jedinci koresponduje s jednou z nejvýznamnějších teorií hodnot, s konceptem Ronalda Ingleharta. Tento koncept se týká hodnot, které se usazují v sociální prostředí právě díky socializaci a dále hodnoty, které mají vysokou tendenci k neměnnosti, jsou tedy imunní vůči změnám od okamžiku, kdy jsou subjektem přijaty za vlastní. Těmito přijatými hodnoty poté vytváříme zdroje svých

---

⁷ PRUDKÝ, Libor. Inventura hodnot: výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky. Praha: Academia, 2009. Novověk. str. 23. ISBN 978-80-200-1751-2.

⁸ Tamtéž, str. 24 – 25.

motivací a chování a také znaky toho, kdo jsme.⁹ Pokud bychom chtěli tyto znaky změnit, museli bychom změnit nejen své chování, ale také postoj k nám již přijatým hodnotám, a to by nebylo snadné, jelikož udržení a zachování si svého hodnotového postoje je důležité pro naši psychiku.

V procesu sociálního zrání, neboli také socializace, si jedinec osvojuje a vytváří svůj hodnotový systém. Subjektem v tomto procesu je nejen jedinec, ale také ostatní subjekty, které tvoří společnost. Vztah mezi společností a hodnotovým systémem jedince umožňuje jeho již zmíněnou socializaci a také zachování jeho jedinečnosti. Svůj hodnotový systém si jedinec tvoří mimo jiné na základě zkušeností, ale také ho tvoří hodnoty, které jsou za jednáním dospělých. Většinou se o to dospělý vědomě nesnaží, je to nezáměrný a necílený přenos hodnot, jinak řečeno funkcionální působení. „Funkcionální působení má často silnější vliv na stavbu hodnotového systému než záměrné výchovné působení rodiče či učitele. Je to dáno tím, že dospívající nechce být vychováván nebo jakkoliv ovlivňován a mentorován. V této době potřebuje a chce mít pocit svobodné volby. Přesto přenos hodnot rodičů na děti probíhá v každodenní jednání, například při řešení nějakých problémů nebo v krizových situacích.“¹⁰ Jedinec se tedy musí s těmito nátlaky vyrovnat, což zrovna u nátlaků od rodičů nemusí být vždy snadné. Avšak patří to ke každodennímu životu a jedinec si tak tím získává svou jedinečnost, samostatnost a odpovědnost k sobě samému.

Především pro mladého jedince mají velký význam vrstevníci. Ti se pro něj mohou stát i dominantním prvkem, který může velmi ovlivňovat jeho hodnotový systém. V této době nezralý jedinec může přebírat hodnoty dalších nezralých jedinců, to pak může vést k radikální změně v chování a postojích jedince. Jeho aktivita není jen výrazem jeho subjektivity, ale také výrazem určitého společenského tlaku a situace. Jedinci se tedy odlišují nejen hodnotovou orientací, ale také pozicí hodnot v procesu rozhodování. „Zatímco některý jedinec se rozhoduje především na základě svého hodnotového systému, jiný se ve stejné situaci rozhoduje a jedná pod tlakem médií, módy, či právě sociálního tlaku vrstevníků.“¹¹ Hodnotový systém mladistvého tedy není možné nějak přímo ovlivňovat a formovat, avšak může konstruovat sociální pole dítěte, a to tak, že bude

---

⁹ PRUDKÝ, Libor. Inventura hodnot: výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky. Praha: Academia, 2009. Novověk. str. 40 - 42. ISBN 978-80-200-1751-2.

¹⁰ SAK, Petr. Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů. Praha: Petrklíč, 2000. str. 39. ISBN 80-7229-042-8.

¹¹ Tamtéž, str. 40.

vytvořeno hodnotové pole žádoucího charakteru, který bude vytvářet tlak na interiorizaci pozitivních hodnot.¹²

1.4 Členění hodnot

Klasifikace hodnot je stejně náročné a rozličné téma jako pojetí hodnot. My si tu teď představíme ty nejznámější a nejvíce oceňované.

Libor Prudký ve své knize *Inventura hodnot* vymezil pět různých klasifikací hodnot:

- Hodnoty jako zvláštní vlastnosti skutečnosti. Toto pojetí více rozvinul Max Scheler, o kterém jsme se již zmiňovaly v předchozí kapitole. Hodnoty chápal jako něco co člověk nevytváří, ale jako objektivní vlastnosti.
- Hodnoty jako produkt subjektivního vztahu ke skutečnosti. V tomto případě rozhoduje sám subjekt, co hodnoty jsou a co ne. Hodnoty nejen objevuje, ale také tvoří.
- Hodnoty jako produkty náboženskosti. Tyto hodnoty mají dlouhou tradici a jejich přijetí představuje spásu pro člověka a celého lidského společenství.
- Hodnoty jako součást biologických dispozic člověka. Dříve byly tyto hodnoty spojovány s naplňováním pudů jako zdrojů hodnot. V tomto konceptu je nejznámější Freudův koncept. „Emocionální a volní složky vědomí, to vše vyvěrá z pudů a stává se zdrojem aktivit.“
- Hodnoty jako nástroj a výsledek skupinové kontroly. Jedinec se musí chovat dle norem a zájmů skupiny. Prospěšné chování se odměňuje a naopak. Odměny tak stimulují jedince k žádoucímu chování.¹³

Dále tu Libor Prudký cituje Eduarda Sprangera, který se také pokoušel o konstrukci hodnotových typů. Ten tvrdí, že skutky člověka nelze vysvětlit pouhým uspokojováním potřeb, ale tím, že jsou uskutečněním vyšších cílů a hodnot. Každý člověk tedy sleduje jednu ze šesti hodnot - pravda, krása, užitek, láska k lidem, moc a bůh. Každá hodnota zde představuje jeden z typů poznání světa, konkrétní podoby těchto typů pak představují:

- Teoretický člověk, který se vždy snaží porozumět tomu, co, jak a proč se děje. Určující hodnotou pro něj jsou zákonitosti, poznávání a vztahy mezi lidmi.

---

¹² SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč, 2000. str. 41. ISBN 80-7229-042-8.

¹³ PRUDKÝ, Libor. *Inventura hodnot: výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*. Praha: Academia, 2009. Novověk. str. 24 – 27. ISBN 978-80-200-1751-2.

- Estetický člověk, pro nějž je svět místem forem, zvuků a barev. Hledá ve světě zážitky a příležitosti k sebevyjádření.
- Ekonomický člověk, který hledá zisk a užitek. Hodnotu pro něj má jen to, co je prospěšné jemu a jeho rodině či sociální skupině.
- Sociální člověk, který hledá a usiluje o lásku k lidstvu. Pro něj má nejvyšší hodnotu hledání sebe v druhých lidech.
- Mocenský člověk, jehož stěžejní hodnotou je moc a její uplatnění nad podřízenými.
- Náboženský člověk, který za nejvyšší hodnotu považuje hledání smyslu života.¹⁴

Naopak vymezení základních životních hodnot dle Viktora Emila Frankla se týká spíše hodnot, ke kterým se člověk snaží dojít v průběhu života. Frankl považuje za duševní sílu osobnosti touhu po naplňování smyslu života, ten staví před člověka tyto tři kategorie hodnot:

- tvůrčí hodnoty, které lze realizovat činností,
- zážitkové hodnoty, které se uskutečňují v prožívání,
- postoje hodnoty, realizované tím, jak se člověk staví ke svému životu.¹⁵

S problémem klasifikací hodnot se také zabývá Panajotis Cakirpalogl, který tvrdí, že systematické uspořádání o hodnotách lze realizovat jejich zatříděním do obecnějších pojmových celků. Dále zmiňuje Dragomira Pantiće, který se touto klasifikací důkladně zabýval a uspořádal je pomocí obecných teoretických a metodologických kritérií. Teoretická kritéria jsou početnější a implikují tři dimenze klasifikace: objektivnost/subjektivnost, specifická/obecnost a relativnost/univerzálnost. K těmto relacím patří následující kritéria dělení hodnot:

- Kdo je nositelem hodnot. Zde následuje další dělení na hodnoty individuální, skupinové a univerzální.

---

¹⁴ PRUDKÝ, Libor. Inventura hodnot: výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky. Praha: Academia, 2009. Novověk. str. 28 – 29. ISBN 978-80-200-1751-2.

¹⁵ MIKŠÍK, Oldřich. Psychologická charakteristika osobností. Praha: Karolinum, 2001. str. 74 – 75. ISBN 80-246-0240-7.

- Původ hodnoty. Dle vzniku lze rozlišovat individuální hodnoty, které představují subjektivní kategorie a hodnoty institucionální, které představují zavazující pravidla chování.
- Vztah k přirozenosti člověka a živočichů. Tento přístup považuje hodnoty za „imanentní vlastnosti lidské přirozenosti, zatímco někteří autoři připouštějí, že i zvířata mohou vlastnit prvky hodnot.“¹⁶
- Role hodnoty. Aristotelés dále rozlišoval hodnoty jako prostředky a hodnoty jako cíle.
- Pozice v hierarchii. Hodnoty jsou vždy nějak uspořádány. Nejvíce se k tomuto typu hodnotové struktury blíží Maslowova hierarchie potřeb, podle které lze rozlišovat D-hodnoty a výše postavené B-hodnoty.
- Stupeň obecnosti. Hodnoty zde plní roli jako specifické preference.
- Podstata hodnoty. Podle této podstaty lze rozdělit hodnoty na očekávané a na hodnoty, které vedou k naplnění existence.
- Funkce lidských hodnot. Toto kritérium dělí hodnoty na adaptující se – přizpůsobení novým podmínkám, ochranné – např. Ego obrana, poznávací – kognitivní potřeby a sebeaktualizující se – hodnoty růstu.
- Obsah hodnoty. Z hlediska obsahu lze dělit hodnoty na normativní, které zdůrazňují individuální a sociální žádoucnost, a hodnoty jako preference, které působí selektivně.
- Stupeň vědomosti. Hodnota může být vědomá a nevědomá. Vědomé hodnoty se objevují častěji u vyspělých a duševně zdravých jedinců, zato nevědomé hodnoty bývají častý u dětí a nevyvinutých osobností.
- Stupeň vzdálenosti hodnoty od osoby. Zde můžeme rozlišovat hodnoty konkrétní, u kterých převládá citový vztah a hodnoty abstraktní, které souvisejí se vzdálenými obsahy a cíli.
- Časová dimenze. Hodnoty lze dělit z časového hlediska, a to na hodnoty minulé, současné a budoucí. Minulé hodnoty představují například zkušenosti,

---

¹⁶ ÇAKIRPALOGLU, Panajotis. Psychologie hodnot. 2., dopl. a přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. str. 290. ISBN 978-80-244-2295.

současné hodnoty se týkají aktuálních zájmů a postojů a budoucí hodnoty směřují k osobnostním ideálům, cílům a záměrům.

- Způsob operacionalizace hodnot. Hodnoty mohou být ve výzkumném procesu určené buď jako nezávislé, zprostředkující a závislé v souladu s předmětem vědeckého zkoumání.
- Velikost hodnoty. Zde se hodnoty rozlišují dle předem dané míry. Toto rozlišení lze uplatnit u hodnot matematického či fyziologického původu.
- Intenzita hodnoty. Toto kritérium dělí hodnoty dle výše a „je důležité pro empirické zdůvodnění koncepce o hierarchii hodnot.“¹⁷¹⁸

Tímto bych členění hodnot uzavřela, navzdory tomu, že klasifikací existuje ještě více, jak už z hlediska psychologického, filosofického, pedagogického, sociologického či dělení z náboženského hlediska nebo historických proudů. Za další významné a důležité autory v této problematice považuji Stanislavu Kučerovou, Josefa Horáka a Miliona Rokeacha.

1.5 Funkce hodnot

V této podkapitole musí opět zmínit Libora Prudkého, protože hodnoty vnímá jako něco, co může fungovat v mnoha dimenzích – časově, od jednotlivce po společnosti apod., nedělí funkce pouze z hlediska použitelnosti a užitečnosti, ale také dle místa a času jejich působení. S některými z nich se tedy v průběhu života ani nemusíme vůbec setkat.

„Hodnoty mohou tedy fungovat různě, například jako:

- stavební kameny kultury,
- jeden z definičních znaků osobnosti,
- zdroje motivace chování,
- součásti identifikátorů skupiny či etnika,
- zdroje sociální a kulturní soudržnosti,
- charakteristiky rozvrstvení a hierarchie společnosti,
- atributy morálky,

---

¹⁷ ČAKIRPALOGLU, Panajotis. Psychologie hodnot. 2., dopl. a přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. str. 291. ISBN 978-80-244-2295.

¹⁸ Tamtéž, str. 287 – 291.

- základy politických ideologií a filozofií.¹⁹

Funkce hodnot se dělí do dvou behaviorálních celků, jako podpoření procesu adaptace a jako proces individuálního růstu.

- Funkce *adaptace člověka* na fyzické a sociální podmínky. Hodnoty, které do této skupiny spadají, člověk akceptuje v průběhu procesu socializace, nebo je získává vlastní zkušeností. Člověk je vnímá jako normy, kterými hodnotí situace a řeší konflikty. Význam hodnotových funkcí pro individuální adaptaci charakterizoval Goldstein v pojmu „konkrétní postoj“. Tyto funkce jsou velmi primitivní a mohou se objevit i u nižších živočichů.
- Funkce *překonávání vlastní existence*. V tomto případě může člověk s pomocí duchovních hodnot vytvořit smysl života a naplnit tak vlastní bytí, tzn. transcendovat sebe samého. Goldsteinův postoj tuto hodnotovou funkci vystihuje nejlépe. Do procesu hodnocení zapojuje sebehodnocení, seberegulaci a funkci abstraktního myšlení. Tyto hodnotové funkce, které jsou zaměřeny na ideální stavy existence, vycházejí především z koncepcí o nejvyšším dobru, duševní rovnováze a morální dokonalosti. Podobně smýšlející hodnotové působení analyzovali například Jung, Adler, Erikson či Frankl.²⁰

Na tyto individuální funkce navazují další otázky, které se týkají například podílu individuálních vlastností a jiných sociálních faktorů, které mají vliv na úspěšnost adaptačních funkcí. Sociální význam hodnot můžeme tedy analyzovat prostřednictvím dvou skupin funkcí:

- Funkce *sociální integrace*, neboli integrační působení hodnot v oblasti sociálního života. Tato funkce souvisí především s procesy udržení jak skupiny, tak celé společnosti - může zahrnovat například různé sociální koheze, efektivity a podobné jevy skupinové dynamiky. Mezi tyto funkce patří i sociální kontrola a prevence deviantního chování.
- Funkce *sociální racionalizace*. Tato funkce plní významnou roli ve společnosti a její dynamice. Racionalizace mění dílčí zájmy různých společenských vrstev a politických skupin a dalších složek společnosti v hodnotový obsah, který je

¹⁹ PRUDKÝ Libor. Přístupy k sociologickému empirickému zkoumání hodnot. Praha: Studie CESES FSV UK, 2007. str. 10 – 11. ISSN: 1801-1640.

²⁰ ÇAKIRPALOGLU, Panajotis. Psychologie hodnot. 2., dopl. a přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. str. 320 - 321. ISBN 978-80-244-2295.

nejpříjemnější pro co největší počet subjektů uvnitř společnosti. Propojením společenských hodnot do obecnějšího svazku vzniká tedy ideologický systém.²¹

Funkce individuální a společenské se tedy neustále prolínají. Na rozdíl od vzniku a osvojování hodnot, u kterých společnost ovlivňuje jedince, zde jedinec, ať už vědomě či nevědomě, ovlivňuje proces utváření hodnot a jejich funkcí. Sociální hodnoty se na úkor konání jednotlivců mění. Funkční podstata tedy vyplývá z toho, že „hodnoty představují vytoužené a uvědomělé tendence, které konstituují bio-psycho-socio-duchovní podstatu bytí nás všech.“²²

---

²¹ CAKIRPALOGLU, Panajotis. Psychologie hodnot. 2., dopl. a přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. str. 321 - 322. ISBN 978-80-244-2295.

²² Tamtéž, str. 322.

2 HODNOTOVÉ ORIENTACE

Hodnotové orientace tvoří soustavy hodnot, které se tvoří v průběhu hodnocení. Vypovídají o tom, jaký vztah má jedinec k danému objektu, věci či činnosti. Hodnotové orientace nám také ukazují, dokáží určit, předvídat a také ovlivňovat chování a jednání v sociální společnosti.

Hodnoty pouze netvoří, ale také vyjadřují jejich specifikace, které jsou nositelem přijímány v určitých procesech a zaměřeních. Jelikož jde o trend převažujících hodnot a hodnocení, mají také blízko k hodnotovým typům. S jejich pomocí je možné konstruovat zaměření hodnot u daného subjektu, a to až do krajního tvaru. Ve výzkumu hodnot jsou často zaměňovány s hodnotovými preferencemi. Orientace se od ostatních součástí strukturace odlišují zejména svou působností, zaměřeností a zacílením. Hodnotové preference zase obsahují pořadí a váhu hodnot, aby je bylo možné uspořádat do preferenčních vztahů.²³

Některé hodnoty se mohou prosazovat více, jiné méně. Platí to zejména u jednání, „jež Max Weber označuje jako hodnotově racionální jednání, zatímco v účelové racionalitě se soustavně zvažují vztahy mezi cíli a prostředky, mezi sledovanými cíli a vedlejšími nezáměrnými účinky jednání.“²⁴ Mezi hodnotovými systémy existují podstatné rozdíly. Například lidé, kteří zvažují všechny možnosti svých činů včetně jejich vedlejších účinků dříve než se rozhodnou. A hodnotové orientace lidí, kteří se za každých okolností identifikují s danými hodnotovými stanovisky, a dle nich poté jednají.²⁵

Jejich vznik a vývoj je individuální a ovlivňují jej různé faktory, mezi ty nejvýznamnější patří:

- vrozené emocionální vnímavosti;
- rozvoj a diferenciací potřeb;
- rozvoj ostatních systémů.

---

²³ PRUDKÝ, Libor. Inventura hodnot: výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky. Praha: Academia, 2009. Novověk. str. 24 – 27. ISBN 978-80-200-1751-2.

²⁴ PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996. str. 727. ISBN 80-7184-164-1.

²⁵ Tamtéž.

Tyto faktory je důležité si uvědomit už v průběhu výchovně vzdělávacího procesu, jehož úkolem je právě zprostředkování podmětů a vytvoření podmínek pro co nejlepší osobnostní růst jedince.²⁶

2.1 Členění hodnotových orientací

Orientace lze členit dle faktorů, které zahrnují několik znaků, které spolu nějakým způsobem či charakteristikou souvisí:

- Egoisticko-materialistická hodnotová orientace vyjadřuje faktor, který je tvořen hodnotami, jako je majetek, plat, soukromé podnikání a další příjmy. Nositelé této orientace chtějí být v centru pozornosti, chtějí se prosadit, ale oproti tomu nemají potřebu být pro společnost či ostatní lidi nějak užiteční.
- Profesně-rozvojová hodnotová orientace zahrnuje hodnoty vzdělávání, vlastního rozvoje a úspěšnost v zaměstnání. Její nositelé mají velice pozitivní a tvořivý přístup k životu a práci. Nejdůležitější pro ně je rozvoj vlastní osobnosti, jenž spojují se svou prací. Tyto dvě hodnoty spojuje tvořivost a zajímavost, a to pak pomáhá jedinci stimulovat svůj osobnostní rozvoj.
- Další faktor zahrnuje vztahové hodnoty, mezi které patří partner, rodina a děti a láska. Tvoří tak reprodukční hodnotovou orientaci, jejíž prioritou je zachování biologické reprodukce a nositelé jsou v reprodukčním věku naprogramováni na rozmnožování a vytváření co nejlepších podmínek pro růst a vývoj dětí.
- Globální hodnotovou orientaci vyjadřuje faktor, který je tvořen mírem, životním prostředím a celkovým zdravím. Tato orientace vyjadřuje zájmy celého lidského rodu a nejvyšší hodnotou pro jedince je zdraví. Společně s reprodukční hodnotovou orientací tvoří zájmy celého lidského druhu. Obě orientace tak představují dvě stránky, které jsou důležité pro zachování existence lidské civilizace.
- Liberální hodnotová orientace zahrnuje znaky, které tvoří hodnota svobody, demokracie a soukromé podnikání. Nejsilněji zde působí hodnota svobody, která nejvíce vyjadřuje podstatu liberální orientace. Majetek a příjmy nejsou

---

²⁶ SEDLÁČEK, Ivo. Hodnotová orientace dětí a mládeže [online]. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2007, 44 s. Dostupné také z: <http://hdl.handle.net/10563/4059>. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

v tomto případě pro soukromé podnikání podstatné, na rozdíl od orientace materiálně-egoistické.

- Hodnoty zahrnující veřejně prospěšné práce, společenskou prestiž a potřeba být druhým lidem užitečný tvoří orientaci sociálně hodnotovou. Tato orientace vede jedince k interakcím a vztahům v sociální společnosti. Navazuje také na sociabilní potřeby, které jsou velice významné především ve fázi dospívání. Jedince zde prostřednictvím vrstevníků hledá vlastní identitu a tak umožňuje překračování individuální dimenze.
- Přátelství, zájmy a koníčky vytvářejí hédonistickou hodnotovou orientaci. Tato orientace je alternativou k orientacím na profesi, rodinu a společnost. Pro nositele jsou velice důležité mezilidské vztahy, avšak nesmí jej svazovat. Své místo tu má i aktivita jedince, která má však nezávazný charakter a v tom případě nevyžaduje příliš velkou odpovědnost k druhým lidem a vyšším korporacím.²⁷

2.2 Hodnotové orientace ve výzkumech mládeže

Hodnoty se nejvíce utvářejí a upevňují v mladém věku. Avšak v závislosti na pokroku a technice, jiném životním stylu a velkém generačnímu posunu, se hodnoty dnešní mládeže, ve srovnání se situací před 20 lety, dost změnily. Také se na ně utváří největší nátlak v podobě výběru vzdělání, budoucí práce, partnera apod. Je tedy jasné, že jejich hodnoty se nejvíce projevují právě v tuto dobu, jelikož právě v tomto věku jedinec nejcitlivěji vnímá a reaguje na stav společnosti a její vývojové pokroky. Tímto můžeme získat i celkový pohled a určitý obraz o společnosti v dané době.²⁸

Výzkumů k hodnotám dětí a adolescentů vzniklo mnoho a můžeme je najít například v následujících projektech:

- Jeden z největších mezinárodních projektů je European Social Survey (ESS). Tvoří výzkumy ohledně postojů a chování od roku 2002. Spolupracuje již s 30 evropskými státy.
- Centrum sociálních a ekonomických strategií (CESES) působí na mezinárodní úrovni od roku 2000. Spadá pod Fakultu sociálních věd na Univerzitě Karlova

---

²⁷ SAK, Petr. Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů. Praha: Petrklíč, 2000. str. 78 - 80. ISBN 80-7229-042-8.

²⁸ Tamtéž str. 89.

v Praze a tvoří výzkumy v oblastech sociální a vzdělávací politiky a ve veřejných službách.

- Centrum pro výzkum veřejného mínění (CVVM) spadá po Akademii věd ČR a působí zde od roku 2001. V rámci tohoto projektu je každý rok prováděno deset šetření, jenž zkoumá veřejné mínění u osob starších 15 let a je zde minimálně zahrnuto tisíc respondentů.
- Institut pro výzkum dětí, mládeže a rodiny vytvořila Fakulta sociálních studií na Masarykově univerzitě. Své výzkumy provádějí v okruhu vývoje a sociální a pedagogické psychologie, s nimiž jim pomáhají i jejich studenti.²⁹

Abychom si alespoň několik výzkumů více přiblížili, Petr Sak ve své knize hodnotí hodnotovou orientaci mládeže ve věku 15 – 18 let za posledních 30 let. Jeden z nejvýraznějších hodnotových posunů mládeže se týká především hodnoty majetku. Tato hodnota se za poslední 30 let zvýšila nejvíce. Mimo hodnoty majetku také u této mladé skupiny stoupá význam lásky a rodiny. Oproti tomu klesají hodnoty jako být užitečný druhým lidem, společenská prestiž či úspěch v zaměstnání. Mezi stabilní hodnoty, které se drží na poměrně vysokém stupni, patří zdraví a uspokojování svých potřeb a zájmů.³⁰ Další proměny mládeže v průběhu dvanácti let můžeme vidět v tabulce č. 1.

---

²⁹ BOCAN, Miroslav. Příspěvek k hodnotám dnešních dětí [online]. 2006 [cit. 2020-02-19]. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/viewFile/5955/5067

³⁰ SAK, Petr. Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů. Praha: Petrklíč, 2000. str. 90. ISBN 80-7229-042-8.

Tabulka č. 1: Preference hodnot mládeže ve věku 15 – 30 let a 15 – 18 let v letech 1984 – 1996 Index (minimum – 1, maximum – 5)

Hodnota	věková skupina									
	15 – 30					15 - 18				
	84	91	92	93	96	84	91	92	93	96
Životní partner	4,31	4,57	4,69	4,54	4,55	3,76	4,55	4,66	4,47	4,33
Rodina a děti	4,22	4,61	4,62	4,44	4,43	3,75	4,60	4,50	4,28	4,25
Zajímavá práce	4,10	4,12	4,32	4,10	4,13	4,06	4,16	4,28	4,02	4,07
Přátelství	4,45	4,01	4,53	4,44	4,44	4,55	4,01	4,59	4,58	4,52
Vzdělání	3,90	3,70	4,05	3,77	3,76	4,55	4,01	4,59	4,58	3,92
Rozvoj osobnosti	3,83	3,94	4,18	4,01	3,96	3,75	3,93	4,14	3,91	4,01
Láska	4,34	4,30	4,63	4,58	4,57	4,21	4,31	4,68	4,65	4,53
Úspěšnost v zaměstnání	3,97	4,01	3,92	3,78	3,95	4,05	4,05	3,89	3,73	4,06
Užitečnost druhým lidem	4,06	3,91	3,93	3,78	3,76	4,15	3,90	3,85	3,76	3,79
Plat, další příjmy	3,99	4,07	3,83	3,84	4,02	3,73	4,11	3,89	3,86	4,09
Politická angažovanost	2,71	1,79	1,57	1,62	1,52	2,47	1,76	1,56	1,59	1,65
Zájmy a koníčky	3,63	3,43	3,60	3,59	3,73	3,73	3,73	3,68	3,71	3,89
Majetek	3,16	3,36	3,22	3,28	2,54	3,21	3,34	3,32	3,37	3,69
Veřejně prospěšná činnost	3,02	2,58	2,43	2,50	2,41	3,08	2,51	2,46	2,43	2,50
Společenská prestiž	2,84	2,76	2,77	2,71	2,83	2,89	2,66	2,83	2,58	2,97
Mír	4,58	4,57	4,77	4,67	5,59	4,86	4,71	4,81	4,65	4,62
Zdraví	-	4,85	4,86	4,78	4,83	-	4,83	4,83	4,75	4,77
Životní prostředí	-	4,69	4,69	4,50	4,45	-	4,65	4,67	4,49	4,46
Podnikání	-	3,10	2,98	3,01	2,83	-	3,12	3,06	3,10	3,10
Svoboda	-	4,50	4,54	4,40	4,41	-	4,56	4,56	4,36	4,49
Demokracie	-	-	4,54	4,08	4,04	-	-	4,19	4,05	4,12
Pravda, poznání	-	-	-	-	4,18	-	-	-	-	4,27

Tabulka 1: Preference hodnot

Zdroj: SAK, Petr. Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů. Praha: Petrklíč, 2000. str. 100. ISBN 80-7229-042-8

V tabulce č. 1 můžeme vidět údaje o hodnotách mládeže ve věku 15 – 18 let v letech 1984 – 1996. Mimo rok 1984 se nejvyšší a nejnižší hodnoty neměnily. Zdraví se umístilo nejvýše a politická angažovanost nejniže. V samém roce ale byly nejvýše na vrcholu také hodnoty přátelství, mír, vzdělání s ním spojený úspěch v zaměstnání, ale také být užitečný lidem a veřejně prospěšné práce. Nejméně se umístily hodnoty rodinné, majetek a plat. V dalším uvedeném roce 1991 nastal zvrát a hodnoty představující rodinu a děti, které byly v předchozím roce nízko umístěné, se dostaly na přednější příčky. Výše se také umístily plat a podnikání. Nejnižší index v tomto roce dostaly hodnoty zájmy, prospěšné práce, společenská prestiž a podnikání. V následujícím roce se opět o něco výše dostaly hodnoty přátelství, vzdělání, lásky a rozvoj osobnosti. Tento rok nejspíše nebyl založen na

budování kariéry, neboť níže se umístily úspěch v zaměstnání a příjmy, podnikání. V roce 1993 nastal propad u více hodnot, níže se opět umístily například úspěch v zaměstnání, prospěšné práce, zajímavá práce, životní prostředí, ale také svoboda a demokracie. O něco výše se dostaly pouze majetek, politická angažovanost, a podnikání. V posledním výzkumném roce pokračoval pokles životního partnera, rodiny a lásky. S tímto poklesem můžeme spojit nízkou porodnost a sňatečnost, se kterou se už několik let společnost setkává. Avšak opět mládeži začalo více záležet na svobodě a demokracii, úspěšnosti v zaměstnání a s tím spojené příjmy a společenská prestiž.

Rok poté vznikl další výzkum, tentokrát v podání Petra Koláře. Ten provedl výzkum s respondenty ve věku 15 až 29 let, ve kterém zkoumal životní styl a hodnotové orientace mladých lidí. Výsledky ukázaly, že mládež nejvíce preferuje hodnoty spojené se zdravím a rodinným životem. Více než tři čtvrtina zúčastněných považovala za významné mít děti. Až poté následovaly hodnoty pracovní a přátelské.³¹

Ráda bych tu zmínila ještě jeden výzkum, který vznikl v roce 2011. Výzkum zjišťoval hodnotovou orientaci dětí ve věku 6 – 15 let a zahrnoval 2238 respondentů. Pod vedením Národního institutu dětí a mládeže zpracovávali tuto práci: Mgr. Miroslav Boca, Mgr. Hana Maříková a Mgr. Adam Spálenský. Mezi hlavní zkoumané aspekty patřily postoje k rodině, škole a volnému času, který dále zahrnoval média a přátelské vztahy. Projekt měl za úkol popsat, jak tyto aspekty ovlivňují dnešní děti. Největší vliv samozřejmě přisuzovaly rodičům a kamarádům. Co se volného času týká, zde se nejlépe umístily internet a trávení u počítače vůbec. Tyto aspekty stoupaly stejně s rostoucím věkem dítěte. Získaná data z tohoto projektu se dále použila jako podklad pro tvůrce vzdělávacích programů pro děti a mládež.³²

---

³¹ KOLÁŘ, Petr. Hodnotová orientace dětí a mládeže [online]. 1997 [cit. 2020-03-01]. Národní institut dětí a mládeže. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/cs/registr/vyzkumy/114-hodnotova-orientace-deti-a-mladeze-volny.html>

³² BOCAN, Miroslav. Hodnotové orientace dětí ve věku 6 – 15let [online]. Praha: Národní institut dětí a mládeže ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a školské zařízení pro zájmové vzdělávání. 2011. [cit. 2020-01-15]. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1310479648.pdf>

3 OBDOBÍ ADOLESCENCE A UČŇOVSKÉ STUDIUM V ČR

Před zahájením výzkumu si ještě představíme naši výzkumnou skupinu, neboť toto mladé období je komplikované a mohlo by nám to pomoci s porozuměním výsledků výzkumu.

Adolescence je jakýsi přechod mezi dětstvím a dospělostí, ale pokud bychom to měli vymezit věkem, bude to zhruba mezi 15 – 22 rokem života. V této etapě života dochází k celkové proměně osobnosti ve všech oblastech: somatické, psychické i sociální, které často souhrnně označujeme jako změny pubertální. Mnoho těchto změn je často podmíněno biologickou stránkou člověka, ale pokaždé je výrazným způsobem ovlivňují také psychické a sociální faktory, s nimiž jsou ve vzájemné interakci. Mimo jiné dospívání také ovlivňují kulturní a společenské podmínky, ve kterých se jedinec vyskytuje, s tím souvisí výchovný postoj rodičů, učitelů a dalších osob pro jedince významných. Toto období se charakterizuje hledáním a přehodnocováním, nastavováním svých hodnot a hodnotových orientací a vytvoření své vlastní identity.³³

3.1 Tělesný vývoj

Tělesný vývoj začíná již v období pubescence, zhruba od 11 do 15 let. Je tedy jedním z nejvýraznějších signálů dospívání, jelikož tyto změny jsou od pohledu vidět. V období adolescence se tyto změny příliš nerozšiřují, spíše dostávají svou finální podobu a dále, v rané dospělosti, už se nemění téměř vůbec.

V období adolescence zevnějšek slouží jako reprezentant vlastní osobnosti, jde totiž o první informaci, kterou o jedinci jiný člověk získává a automaticky si o něm začíná něco myslet, aniž by dotyčného znal. Proto je v tomto věku zevnějšek tak důležitý. Ale pokud je tělesná proměna časná, jedinec ji nemusí nést dobře. Tento problém se týká především dívek, které jak je známo, dospívají v průměru dříve, než chlapci. Ti mají naopak problémy se zpomalením tělesného dospívání.³⁴

Pokud bychom se měli zaměřit na odlišnosti u jednotlivých pohlaví, u chlapců je významný především růst a posléze rozvoj svalů. Sekundární znaky nejsou na první pohled příliš nápadné. Vyšší postava je v tomto případě sociálně akceptovatelná dospělými, a vysloveně výhodná ve skupině vrstevníků, jelikož představuje vyšší šanci na získání

---

³³ VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. str. 321. ISBN 80-246-0956-8.

³⁴ Tamtéž, str. 326 - 328.

lepšího sociálního statusu. U chlapců tedy probíhají změny kvantity. Co se dívek týče, sekundární znaky jsou u nich nápadnější. Takto nápadná fyzická vyspělost pak u rodičů vzbuzuje obavy o předčasné sexuální aktivity. Změny u dívek jsou tedy stavěny na kvalitě.³⁵

S tělesným vývojem je také spojená sexualita, neboť zde dochází k dozrání pohlavních orgánů a tím zájem o první sexuální aktivity. „Sexuální pud je nepochybně závislý na fyziologických procesech i na prudkých změnách hormonální činnosti; způsoby sexuálního chování jsou však výrazně ovlivňovány výchovnými a sociálními podmínkami, zejména současnými kulturními normami“³⁶, které se v průběhu staletí vždy velmi výrazně a rychle měnily.

Jak už jsem zde zmiňovala, v tomto období je tělo a celkový fyzický vzhled důležitou, ne-li nejdůležitější částí identity dospívajícího. Většinou se adolescent snaží svým oblečením odlišit od dospělých, a to například barvou nebo i množstvím oblečením na těle. Zevnějšek je jakýmsi cílem k udržení nějaké sociální pozice, je také terčem kritiky, jak pozitivní, tak negativní, a v neposlední řadě může být také prostředkem k vyjádření své identity, což podle mě jedinci v tomto věku využívají nejvíce. Dle toho jakýsi si jedinec vybere styl a směr upravování svého zevnějšku, společnost k němu bude určitým způsobem přistupovat.

3.2 Psychický vývoj

Hlavním úkolem v této oblasti je vytvořit si pocit vlastní identity, vytvořit si vědomí vlastní hodnoty a přijmout normy společnosti. Proces vytváření identity je charakteristický tím, že probíhá již od dětství a tak probíhá dlouhý proces uvědomování si reality a sebe samého až do dospělosti.³⁷

V rané adolescenci dochází k proměně způsobu uvažování. Například na rozdíl od prepubertálních dětí, kteří chtějí poznat, jaký svět je, adolescenti uvažují nad otázkami o tom, jaký by svět mohl být, resp. měl být. Při přemýšlení se dostávají hlouběji a také připouštějí více možností, i ty, které by se zdály nereálné. Typické znaky způsobů myšlení dospívajících lze, shrnout do několika bodů:

---

³⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. str. 327. ISBN 80-246-0956-8.

³⁶ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Hlavním

³⁷ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. Přehled vývojové psychologie. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. str. 111 – 112. ISBN 80-7067-953-0.

- Pripouštění různých možností. Adolescenti zvládají posoudit problém z více hledisek.
- Systematičtější uvažování. Způsob manipulace s informacemi se mění. Jedinec je schopen stavit si hypotézy, které posléze vyhodnotí. Myšlení na této úrovni se vztahuje, od možného či nemožného, zpátky k reálnému.
- Schopnost experimentovat s vlastními úvahami, rozvíjí se jim tak flexibilita myšlení.³⁸

Pokud bychom si měli zdůraznit jeden vývojový proces, který je v tomto období takřka nepřehlédnutelný, můžeme ho vidět, slyšet i cítit, bude to zajisté vývoj emoční. Probíhá zde mnoho změn v citovém prožívání a můžeme se zde setkat i s kolísavostí těchto pocitů. „Změna emočního prožívání se může navenek projevat větší impulzivitou a nedostatkem sebeovládání. Nízká frustrační tolerance, přecitlivělost a proměnlivost nálad dospívajících je v mezilidských vztazích rušivým faktorem a přispívá ke vzniku konfliktů.“³⁹ Ke stabilizaci emočních projevů dochází až do konci adolescence, kdy se, stejně jako tělesný vývoj, ustálí do nějaké normy.

Stejně jako u tělesného vývoje, i v psychickém vývoji existují mezi pohlavími různé rozdíly. Tyto rozdíly jsou přisuzovány mozku a hemisférám, kdy jedna hemisféra vždy trochu převažuje. Dívky jsou v tomto směru opět o něco vyzrálejší, příkladem může být například dřívější a lepší mluva, nebo v našem případě u adolescentů, lepší školní výsledky. Co se týče sociálního chování, nejvýrazněji se chlapci a dívky liší v míře agresivity. S tím souvisí i hierarchie dominance, která je v chlapeckých skupinách mnohem výraznější. U každého pohlaví se dovoluje, přijímá a respektuje něco jiného. Žádná z těchto změn však není vždy samozřejmá a stoprocentní, jsou vždy výrazně ovlivňovány interakcí s okolním prostředím, kulturou, dobou a společností, ve které se jedinec pohybuje.⁴⁰

---

³⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání. Praha: Karolinum, 2005. str. 332 - 333. ISBN 80-246-0956-8.

³⁹ Tamtéž, str. 341.

⁴⁰ LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 1998. Psyché (Grada). str. 199 – 201. ISBN 80-7169-195-x.

3.3 Učňovské studium v ČR

Střední odborná učiliště (SOU) připravují mladého člověka na vykonávání zpravidla dělnických činností. Studium je dlouhé dva nebo v častějších případech 3 roky a je zakončeno závěrečnou zkouškou, jejíž výstupem je výuční list v daném oboru. Závěrečná zkouška se zpravidla skládá z písemné zkoušky, ústního pohovoru a z praktické zkoušky z odborného výcviku. Střední odborná učiliště dále nabízejí svým studentům nástavbové vzdělávání, které by poté ukončili maturitní zkouškou. Dále jsou zde vzdělávací programy pro žáky se speciálními potřebami, které trvají jeden až tři roky. Stejný vzdělávací program mohou využít i žáci, kteří ukončili základní vzdělávání dříve než v 9. ročníku. Dnes se již některé střední odborné školy a střední odborná učiliště slučují, neboť žáci nemají příliš velký zájem o tyto obory.⁴¹

V dnešní době se studiu na středních odborných učilištích věnuje 24,9% žáků z celkového počtu žáků na středních školách. Z toho 26,6% žáků podalo k tomuto vzdělávání přihlášku, což je o polovinu více než počet přihlášených na čtyřletých gymnáziích a o polovinu méně než na střední školy zakončené maturitní zkouškou. Z celkového počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva vychází, že středních odborných učilišť má vystudováno 2 450 000 obyvatel, tedy zhruba 40% ekonomicky aktivního obyvatelstva, zatím co maturitní vzdělávání má ukončeno 35%.⁴²

Studijní obory na těchto školách jsou velice rozličné a můžeme jich tu jmenovat spoustu, ale mezi ty nejčastěji zastoupené patří:

- Kuchař – číšník, práce ve společném stravování 18,9 %
- Automechanik a technické práce v autoservisu 8,4 %
- Kadeřník 6,6 %
- Truhlář a truhlářské práce 4,8 %⁴³

---

⁴¹ Střední odborné vzdělávání [online]. 2011. Národní ústav pro vzdělávání [cit 2020-03-07]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/stredni-odborna-uciliste>

⁴² Kraje, školy, čísla 2009. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2010. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/kraje-skoly-cisla-1>

⁴³ Tamtéž.

4 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V této kapitole si představíme celkový postup a přípravu při realizaci kvantitativního šetření. Příprava zahrnuje cíl výzkumu, výzkumné otázky, výzkumný soubor a hypotézy. Dále si výzkum vyhodnotíme a ověříme hypotézy.

4.1 Cíle výzkumu

Cílem práce bude zjistit, jaké hodnoty vyznává dnešní mládež, jenž se věnuje studiu na odborném učilišti. Mezi hlavní zkoumané aspekty se bude řadit rodina, vzdělání, kariéra, přátelé, partnerské vztahy, trávení volnočasových aktivit a média.

Dílčí cíle výzkumu budou mít za úkol zjistit:

- Jaké hodnoty vyznává dnešní mládež nejvíce?
- Dávají studenti větší přednost rodinnému zázemí, či úspěšné kariéře?
- Existuje vztah mezi pohlavím a strukturou hodnot?
- Jaký postoj zaujmou studenti k větší částce peněz?

4.3 Formulace hypotéz

H1: Dívky dávají přednost hodnotě Mít děti více, než chlapci.

H2: U chlapců je hodnota Vydělávat hodně peněz preferovanější, než u dívek.

H3: Studenti třetích ročníků budou chtít peníze ušetřit, než utratit za materiální věci, spíše než studenti prvních ročníků.

H4: Dívky přisuzují větší význam hodnotě Pomáhat druhým lidem, než chlapci.

4.4 Charakteristika výzkumné souboru

Výzkumný soubor tvoří 293 studentů, z toho 158 mužů a 135 žen, ve věku 15-23 let. Tito studenti pochází ze dvou škol - Střední odborná škola a střední odborné učiliště v Chrudimi a Střední plynárenské učiliště v Pardubicích. Tyto školy jsem jednak vybrala dle známosti a také podle toho, aby se zúčastnily žáci z různých oborů, v tomto případě to jsou obory gastronomické a technické.

4.5 Metoda sběru dat

Pro vyhodnocování výzkumu byla použita metoda dotazníku. V dotazníku se kladou otázky písemně a stejně tak se získávají. Je určen především pro výzkumy, u kterých je třeba získání co nejvíce různých odpovědí v co nejkratším čase. Dotazník se tak považuje

za ekonomický výzkumný nástroj.⁴⁴ Tento výzkumný nástroj s sebou nese i jisté nevýhody. Jelikož otázky bývají jednoznačné, stručné a bývá jich omezený počet, je možné že se nedozvíme úplné a pravdivé odpovědi. Naší prioritou však bude získat odpovědi co nejvíce a mezi s sebou je porovnat, přičemž je tedy dotazník ideální volbou.

Dotazník obsahuje položky obsahové neboli výsledkové. Tyto položky jsou potřebné především ke splnění cíle výzkumu a zjišťují nám demografické údaje o respondentech, jako je například pohlaví, věk, vzdělání a místo bydliště.⁴⁵

Celkem se respondenti setkali se všemi druhy výzkumnými otázkami. V první části dotazníku se nachází otázky především uzavřené, kde mohou odpovědět pouze jednou odpovědí, nejčastěji způsobem zakroužkování, dále tu nalezneme 2 otázky otevřené, kde se respondenti mohou vyjádřit svými slovy v jakékoliv šíři, a jednu otázku polootevřenou, kde mají na výběr z uvedených možností, ale také mohou napsat svou vlastní odpověď.

Druhá část dotazníku obsahuje baterii s 38 různými hodnotami, které respondenti známkuje číslicemi 1 – 5 (1 – nejmíň důležité, 5 – nejvíce důležité), podle toho, jak vysokou hodnotu pro ně daná hodnota má. Danými hodnotami jsem se inspirovala v publikaci Petra Saka (Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů) a také jsem doplnila své vlastní hodnoty dle uvážení.

4.6 Realizace výzkumného šetření

Nejdříve jsem kontaktovala ředitele obou škol pomocí e-mailu, skrze ně jsem se s řediteli domluvila na datu, kdy se budu moct stavět s dotazníky. Dotazník byl distribuován v oboustranné papírové formě ve velikosti A4. Vytisknuté dotazníky jsem donesla do jednotlivých škol, přičemž na první škole Střední odborné škole a středním odborném učilišti Chrudim jsem dotazníky pouze roztrídila dle počtu žáků v jednotlivých třídách do šablon a v tomto formátu předala panu řediteli, který se o konečné rozdělení dotazníků postaral, a poté mi je ve složkách vrátil vyplněné. Na druhé škole Středním odborném učilišti plynárenském Pardubice, jsem dotazníky ve třídách rozdávala sama. Zástupce ředitele školy mě vždy vyslal s nějakým učitelem do třídy, a před začátkem hodiny jsem dotazníky studentům rozdala, a poté si je i sesbírala. Celkové sesbírání 293 dotazníků mi trvalo jeden týden.

---

⁴⁴ GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. str. 99. ISBN 80-85931-79-6.

⁴⁵ CHRÁSKA, Miroslav a Ilona KOČVAROVÁ. Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015. str. 42. ISBN 978-80-7454-553-5.

5 VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

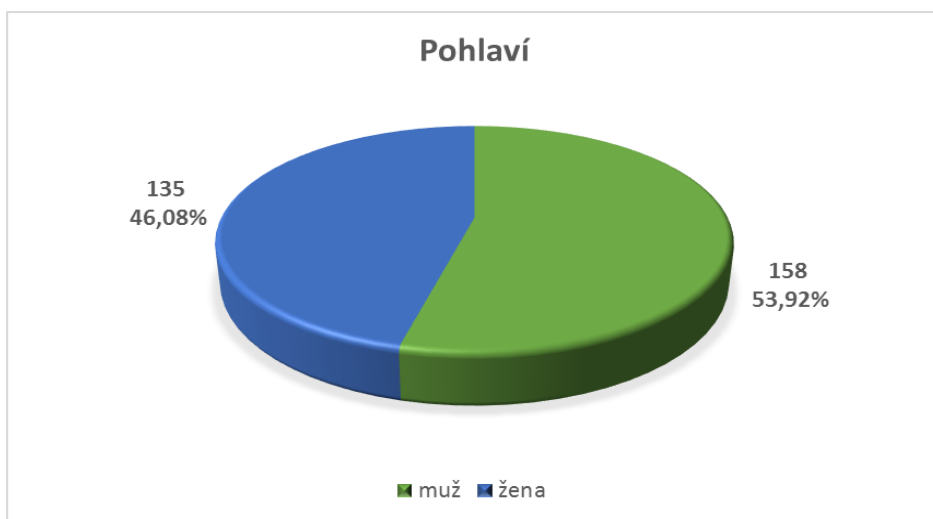
Data získaná z dotazníků jsem nejdříve zaznamenala do archů a následně vytvořila pro grafické znázornění tabulky, ze kterých jsem posléze vytvořila grafy. V první části vyhodnocování budu interpretovat výsledky z první strany dotazníku, tedy odpovědi na faktografické otázky.

5.1 Prezentace výsledků výzkumu

Otázka č. 1: Pohlaví

	Absolutní četnost	Relativní četnost
muž	158	53,92%
žena	135	46,08%
celkem	293	100%

Tabulka 2: Pohlaví respondentů

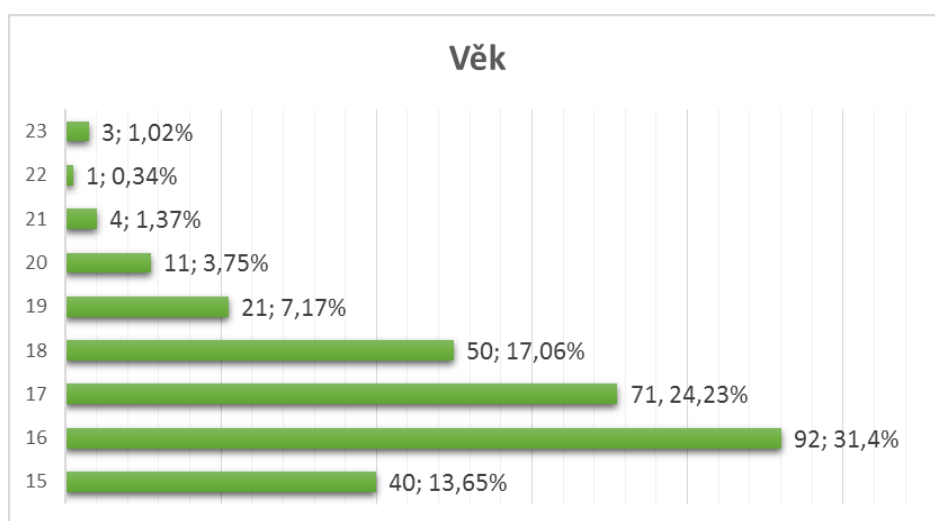
Graf 1: Pohlaví respondentů

V první tabulce můžeme vidět, že rozdělení respondentů na muže a ženy je téměř vyrovnaný. Mužů se zúčastnilo o něco více a to 158 (53,92%), druhou polovinu tvoří ženy s počtem 135 (46,08%). Celkem tedy 293 respondentů.

Otázka č. 2: Věk

	Absolutní četnost	Relativní četnost
15	40	13,65%
16	92	31,4%
17	71	24,23%
18	50	17,06%
19	21	7,17%
20	11	3,75%
21	4	1,37%
22	1	0,34%
23	3	1,02%
celkem	293	100%

Tabulka 3: Věk respondentů

Graf 2: Věk respondentů

Další tabulka nám znázorňuje věkové kategorie. Nejvíce se zde umístili studenti ve věku 16 let, těch bylo celkem 92 (31,4%), druhý nejpočetnější věk byl 17 let, tento věk zvolilo 71 respondentů (24,23%). Dále 18 let 50 respondentů (17,06%), 15 let 40 respondentů (13,65%), 19 let 21 respondentů (7,17%), 20 let 11 respondentů (3,75%) a nejméně respondentů bylo ve věku 21 – 23, těch bylo celkem 8 a tvořili 2,73% z celkového počtu žáků.

Otázka č. 3: Místo bydliště

	Absolutní četnost	Relativní četnost
město	150	51,19%
vesnice	143	48,81%
celkem	293	100%

Tabulka 4: Místo bydliště respondentů

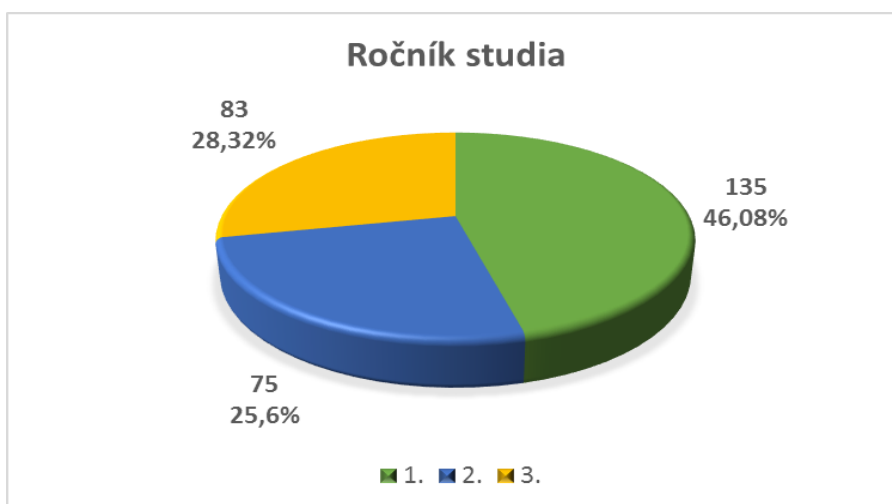
Graf 3: Místo bydliště respondentů

Místo bydliště bylo stejně jako u první otázky téměř vyrovnané. Město udalo za své bydliště 150 respondentů (51,19%) a pouze o 7 méně žáků udalo za své bydliště vesnici, tedy 143 (48,81%).

Otázka č. 4: Ročník

	Absolutní četnost	Relativní četnost
1.	135	46,08%
2.	75	25,60%
3.	83	28,33%
celkem	293	100%

Tabulka 5: Ročník studia respondentů

Graf 4: Ročník studia respondentů

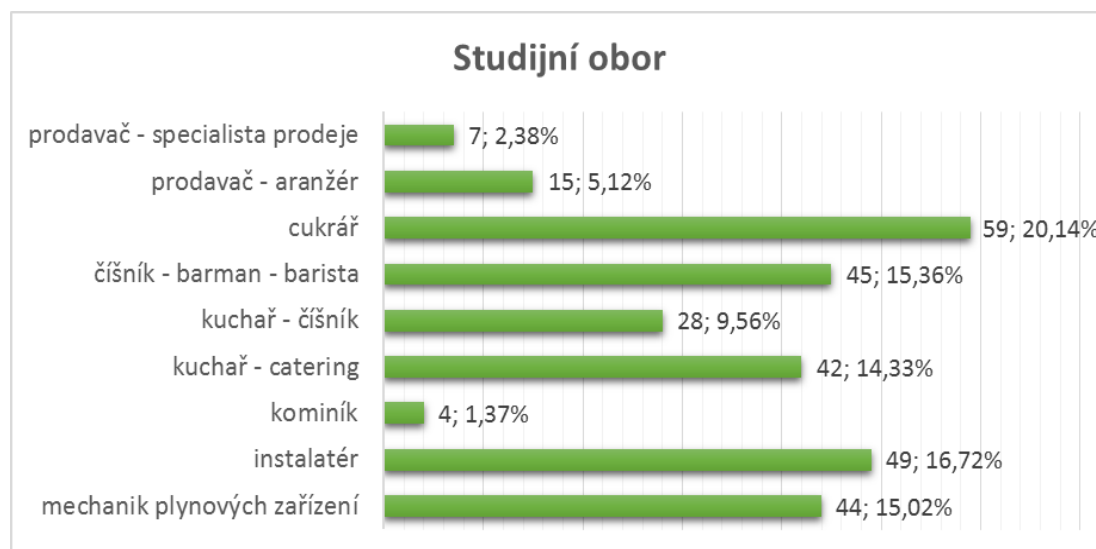
Učňovské studium se studuje po dobu tří let. Nejvíce ve výzkumu byli zastoupeni žáci prvních ročníků s celkovým počtem 135, tedy téměř polovina. Druhé a třetí ročníky

zde měly podobné zastoupení, 2. ročník 75 respondentů (25,6%) a 3. ročník 83 respondentů (28,32%).

Otázka č. 5: Studijní obor

	Absolutní četnost	Relativní četnost
mechanik plynových zařízení	44	15,02%
instalatér	49	16,72%
kominík	4	1,37%
kuchař - catering	42	14,33%
kuchař - číšník	28	9,56%
číšník - barman - barista	45	15,36%
cukrář	59	20,14%
prodavač - aranžér	15	5,12%
prodavač - specialista prodeje	7	2,38%
celkem	293	100,00%

Tabulka 6: Studijní obor respondentů

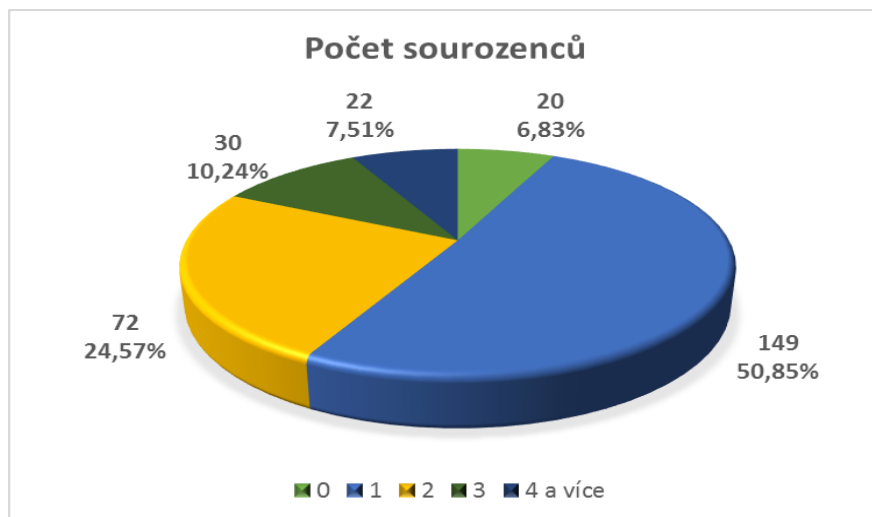
Graf 5: Obor studia respondentů

Studijních oborů se nám ve výzkumu objevilo celkem 9. Šest gastronomických oborů ze Středního odborného učiliště v Chrudimi a 3 technické obory ze Středního plynárenského učiliště v Pardubicích. Nejvíce se zúčastnilo studentů z oboru cukrář s počtem 59 (20,14%), poté z oboru instalatér, kterých bylo 49 (16,72%). Dále číšník – barman – barista s počtem 45 respondentů (15,36%), mechanik plynových zařízení s počtem 44 respondentů (15,02%), kuchař – catering s počtem 42 respondentů (14,33%), kuchař – číšník s počtem 28 respondentů (9,56%), prodavač – aranžér s počtem 15 respondentů (5,12%) a nejméně zastoupené obory byly prodavač – specialista prodeje se sedmi respondenty a kominík se čtyřmi respondenty (celkem 3,75%).

Otázka č. 6: Počet sourozenců

	Absolutní četnost	Relativní četnost
0	20	6,83%
1	149	50,85%
2	72	24,57%
3	30	10,24%
4 a více	22	7,51%
celkem	293	100,00%

Tabulka 7: Počet sourozenců respondentů

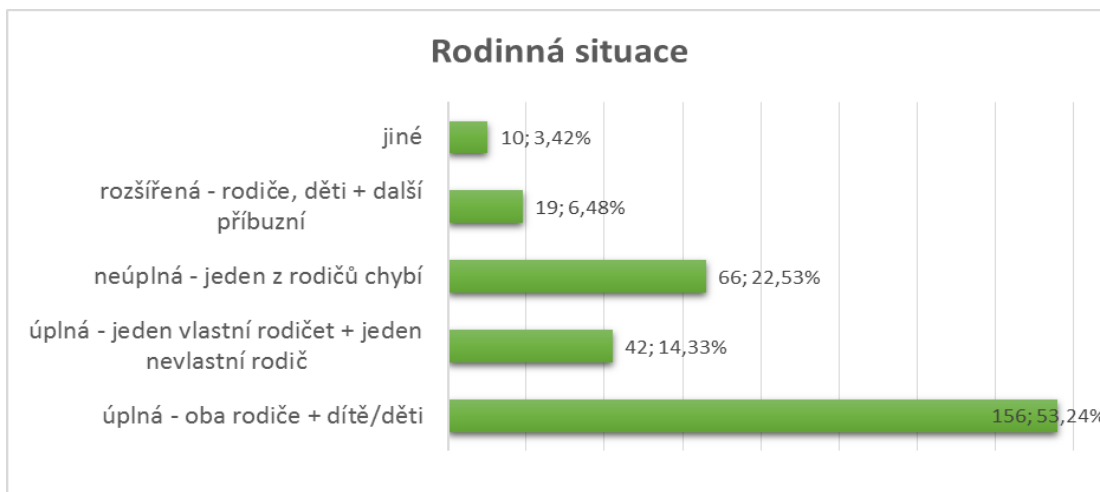
Graf 6: Počet sourozenců respondentů

Z následujícího grafu můžeme vidět, že nejvíce zastoupení tu měl 1 sourozenec, to až u celé poloviny respondentů s počtem 149. 72 respondentů (24,57%) odpovědělo, že má 2 sourozence, 3 sourozence má 30 respondentů (10,24%), 4 a více sourozenců má 22 respondentů (7,51%) a odpověď 0 sourozenců zvolilo 20 respondentů (6,83%).

Otázka č. 7: V jaké rodině momentálně žijete?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
úplná - oba rodiče + dítě/děti	156	53,24%
úplná - jeden vlastní rodič + jeden nevlastní rodič	42	14,33%
neúplná - jeden z rodičů chybí	66	22,53%
rozšířená - rodiče, děti + další příbuzní	19	6,48%
jiné	10	3,42%
celkem	293	100,00%

Tabulka 8: Rodinná situace

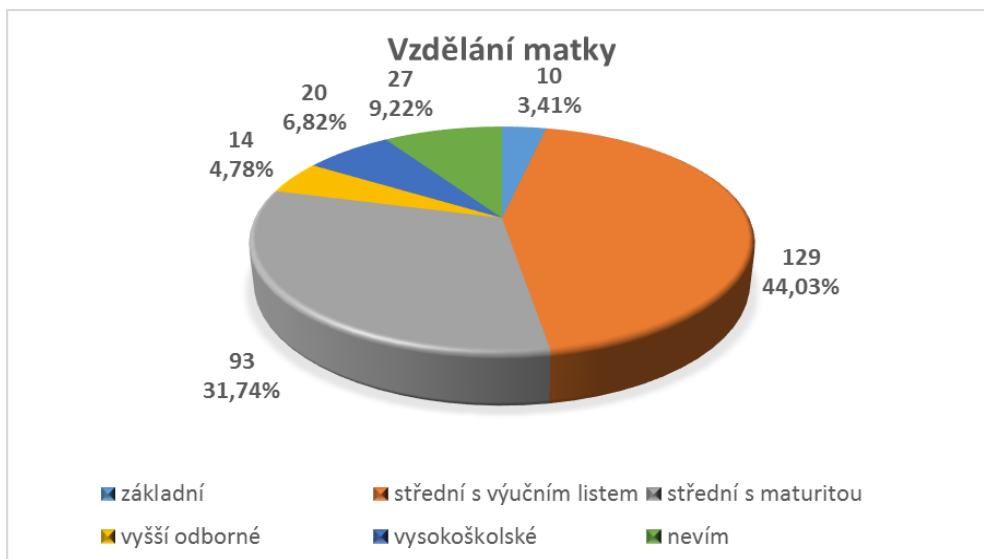
Graf 7: Rodinná situace

Sedmá otázka zjišťovala, v jaké rodinné situaci se respondenti nachází. Více jak polovina (53,24%) respondentů žije v úplné rodině se svými rodiči, popřípadě sourozenci, tuto odpověď zvolilo 156 žáků. V neúplné rodině, kdy jeden z rodičů z nějakého důvodu chybí, žije 66 žáků (22,53%). S jedním vlastním a jedním nevlastním rodičem žije celkem 42 žáků (14,33%). V rozšířené rodině, která zahrnuje další příbuzné, se nachází 19 žáků (6,48%). Poslední možnou odpovědí bylo napsat, v jaké jiné situaci se respondent nachází. V tomto případě se zde objevily odpovědi, že respondent bydlí s přítelem/přítečkou (4), s přítelem a jeho rodinou (1), u svých prarodičů (4), nebo v dětském domově (1). Celkem teda zvolilo tuto možnost 10 respondentů, tedy 3,42%.

Otázka č. 8: Nejvyšší dosažené vzdělání matky

	Absolutní četnost	Relativní četnost
základní	10	3,41%
střední s výučním listem	129	44,03%
střední s maturitou	93	31,74%
vyšší odborné	14	4,78%
vysokoškolské	20	6,82%
nevím	27	9,22%
celkem	293	100,00%

Tabulka 9: Vzdělání matky

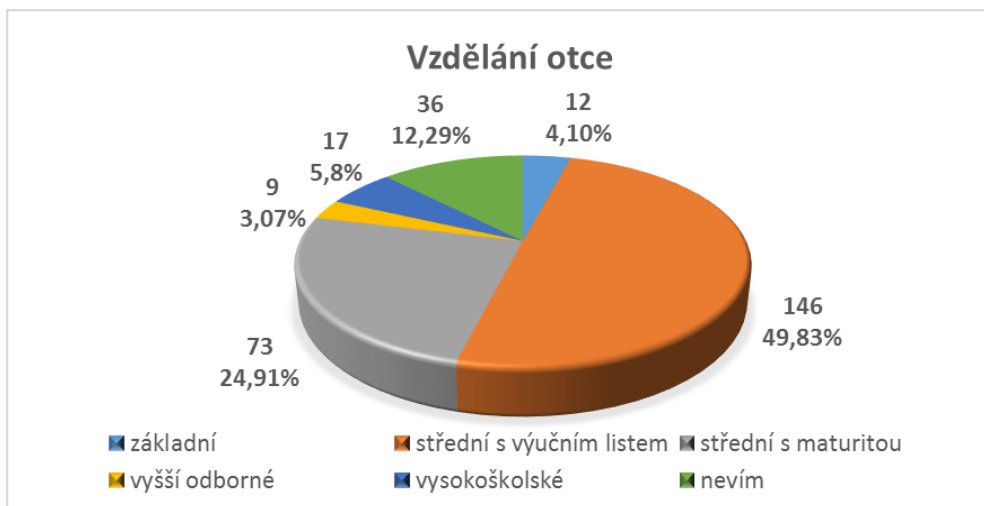
Graf 8: Vzdělanost matky

Tento graf nám znázorňuje nejvyšší dosažené vzdělání matky. Nejčastější odpovědí bylo střední vzdělání s výučním listem. Tuto možnost zvolilo 129 respondentů (44,03%). Druhou nejčastější odpovědí bylo střední maturitní vzdělání, kdy si tuto možnost vybralo 93 respondentů (31,74%). Možnost „nevím“ vybralo 27 respondentů (9,22%). Poslední odpovědi už se v počtu respondentů tolik neliší. Vysokoškolské vzdělání – 20 (6,82%), vyšší odborné vzdělání – 14 (4,78%), základní vzdělání - 10 (3,41%).

Otázka č. 9: Nejvyšší dosažené vzdělání otce

	Absolutní četnost	Relativní četnost
základní	12	4,10%
střední s výučním listem	146	49,83%
střední s maturitou	73	24,91%
vyšší odborné	9	3,07%
vysokoškolské	17	5,80%
nevím	36	12,29%
celkem	293	100,00%

Tabulka 10: Vzdělání otce

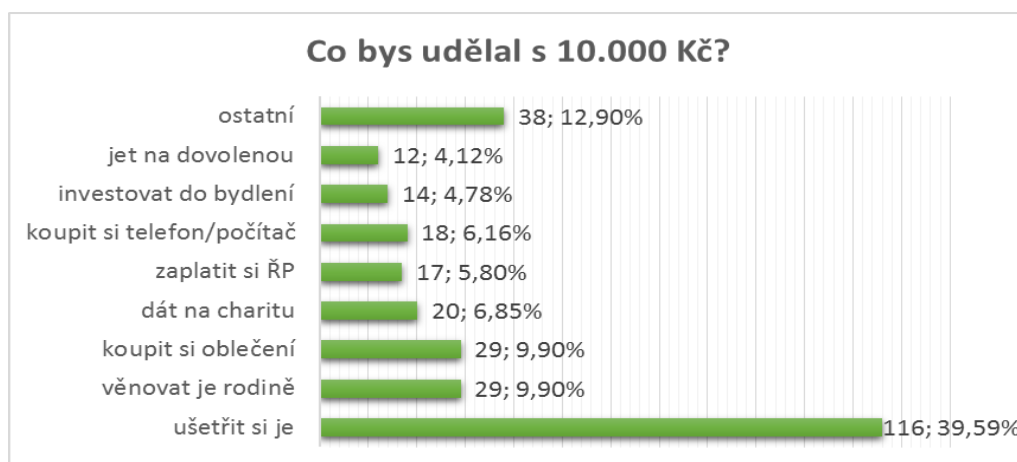
Graf 9: Vzdělanost otce

Nejvyšší dosažené vzdělání otce zjišťovala předposlední otázka. Stejně jako u předchozí otázky, nejvíce odpovědí bylo, že otec má vystudované střední vzdělání s výučním listem, to celkem zvolilo 146 respondentů (49,83%), což je o 17 respondentů více než v předchozí otázce. Střední maturitní vzdělání zvolilo 73 respondentů (24,91%), 36 respondentů (12,29%) na tuto otázku neznalo odpověď. Vysokoškolské vzdělání zvolilo 17 respondentů (5,8%), základní vzdělání 12 respondentů (4,10%), což vyšlo podobně jako u vzdělanosti matky. A nakonec 9 respondentů (3,07%) odpovědělo, že jejich otec má vyšší odborné vzdělání.

Otázka č. 10: Představte si, že získáte 10.000 Kč, se kterými si můžete dělat, co chcete. Jak s nimi naložíte?

	Absolutní četnost	Relativní četnost
ušetřit si je	116	39,59%
věnovat je rodině	29	9,90%
koupit si oblečení	29	9,90%
dát na charitu	20	6,85%
zaplatit si ŘP	17	5,80%
koupit si telefon/počítač	18	6,16%
investovat do bydlení	14	4,78%
jet na dovolenou	12	4,12%
ostatní	38	12,90%
celkem	293	100,00%

Tabulka 11: Hodnota peněz

Graf 10: Hodnota peněz

Poslední otázka zjišťovala, jak mladí lidé vnímají hodnotu peněz a jak by naložili s 10000,- Kč. Otázka v tomto případě byla otevřená, a přestože odpovědí bylo spousta, byly zároveň hodně podobné. Vybrala jsem osm nejčastějších odpovědí a zbytek nechala jako „ostatní“. Z grafu je patrné, že nejčastější odpovědí zde bylo, že by si respondenti peníze ušetřili. Takových odpovědí bylo 116 (39,59%). S počtem 29 respondentů vznikly dvě, dle mého názoru, hodně rozličné odpovědi. Žáci by peníze buď věnovali své rodině, aby ji finančně pomohli, nebo v druhém případě, by částku utratili za oblečení. Tyto odpovědi tvořili 20% z celkového počtu. Potěšilo mě, že si žáci vzpomněli i na ostatní lidi, kteří by takovou částku potřebovali, 20 (6,85%) z nich napsalo, že by částku darovali na charitu. 18 respondentů (6,16%) by si pořídilo telefon, počítač či jinou elektroniku. V tomto věku si člověk může pořídít řidičský průkaz a auto, tak mě ani nepřekvapilo, že 17 respondentů (5,80%) by peníze vložilo právě do řidičského průkazu. Velkou částku peněz by také vložili do svého bydlení, jak přítomného tak budoucího. Tuto odpověď zvolilo 14 respondentů (4,78%). Poslední, zvláště vyhodnocenou odpovědí bylo, že by respondenti peníze utratili za dovolenou, nebo jakýkoliv jiný výlet (12; 4,12%). Mezi ostatními odpovědi (38) se objevilo utrácení peněz za zábavu (8), nakoupit potraviny (5), rodině či blízkým koupit nějaký dárek (6), nebo peníze vsadit (3). Zbytek odpovědí (16) tvořili respondenti, kteří napsali, že neví, jak by s takovou částkou naložili.

Druhou část dotazníku tvořila tabulka s hodnotami. Vyhodnotila jsem ji ve třech provedeních, nejdříve hodnotovou strukturu všech 293 studentů, a poté jsem to ještě rozdělila na hodnotové orientace mužů a žen. Studenti kroužkovali čísla od 1 do 5, dle důležitosti, přičemž 1 znamenala nejméně podstatné a 5 nejvíce podstatné. Po součtu všech čísel v řádcích jsem výsledek vydělila počtem respondentů, tedy číslem 293, z něhož mi vyšel index pro danou hodnotu.

Tabulka hodnotových orientací všech studentů:

Pořadí	Hodnotové orientace	Index
1.	Žít ve spokojené rodině	4,69
2.	Být duševně i fyzicky zdravý	4,69
3.	Mít zaměstnání, které mě baví	4,47
4.	Mít práci, která má smysl	4,30
5.	Mít stálého partnera	4,25
6.	Mít rodinný dům a auto	4,25
7.	Žít v hezkém prostředí	4,23
8.	Vydělávat hodně peněz	4,09
9.	Žít zajímavý, vzrušující život	4,08
10.	Mít dobrý sex	4,02
11.	Mít dostatek volného času k zábavě	3,97
12.	Mít dobré vzdělání	3,94
13.	Pomáhat druhým lidem	3,89
14.	Procestovat svět	3,71
15.	Mít děti	3,70
16.	Mít všestranné vědomosti	3,66
17.	Mít vždy přístup k internetu	3,58
18.	Mít mnoho přátel	3,58
19.	Být ženatý/vdaná	3,56
20.	Mít chytrý telefon	3,50
21.	Být dobře informován o dění ve světě	3,46
22.	Dosáhnout významného postavení	3,44
23.	Třídit odpad	3,42
24.	Být pohledný/á	3,42
25.	Zdravě se stravovat	3,41
26.	Podílet se na ochraně přírody	3,39
27.	Být oblíbený mezi lidmi	3,25
28.	Být dobrý ve sportu	3,19
29.	Mít maturitní vzdělání	3,11
30.	Mít vlastní firmu	3,03
31.	Věřit v dobro mezi lidmi	2,98
32.	Být neustále připojen na Instagramu	2,81
33.	Být známý ve společnosti	2,80
34.	Mít nejnovější věci	2,68
35.	Řídit ostatní lidi	2,54

36.	Být neustále připojen na Facebooku	2,38
37.	Prosazovat politiku své strany	2,13
38.	Žít podle náboženských zásad	1,53

Tabulka 12: Hodnotová struktura všech studentů

Z horní části tabulky je patrné, že studenti nejvíce upřednostňují hodnoty vztahové a pracovní. Na první dvě místa se umístily hodnoty s indexem 4,69, a to „žít ve spokojené rodině“ a „být duševně i fyzicky zdravý“. Hodnota zdraví se vždy umísťovala velmi vysoko a je tomu tak i zde. Vztahové hodnoty se zde také projevují v hodnotách „mít stálého partnera“ (4,25), přestože hodnoty „mít děti“ (3,70) a „být ženatý/vdaná“ (3,56) se umístily až v polovině tabulky. Studentům tedy spíše záleží na spokojeném partnerském vztahu, než na manželském sňatku. Nemanželský vztah je v dnešní době už typický a mnoha lidmi preferovaný. Co se týče hodnot pracovních, respondentům velmi záleží na tom, mít zaměstnání které je baví a které má smysl. Tyto hodnoty se umístily s indexy 4,47 a 4,30 a třetím a čtvrtém místě. Dále jsou tu vysoko umístěné hodnoty spojené s výdělkem peněz, což nejspíše souvisí s tím, že chtějí žít v hezkém prostředí a mít rodinný dům a auto. Hodnota „žít zajímavý a vzrušující život“ (4,08) se umístila hned pod hodnotou „vydělat hodně peněz“ (4,09), což se mi zdá trochu odporující, jelikož tyto dvě věci se nedají vždy tak snadno skloubit. Hodnota na jedenácté příčce „mít dostatek volného času k zábavě“ s indexem 3,97 se umístila také velmi vysoko. Je tedy patrné, že studentům záleží na tom, aby měli dobré zaměstnání, které je bude bavit a naplňovat, přesto si ale chtějí najít čas na své zájmy a svůj osobní rozvoj.

Hodnoty umístěné ve druhé třetině tabulky představují věci materiální i nemateriální. Například neustálý přístup k internetu (3,58) a mít chytrý telefon (3,50). Tyto dvě hodnoty jsem čekala umístěné trochu výše, navzdory k dnešní době a zájmům adolescentů. Stejně tak hodnota „mít mnoho přátel“ (3,58) není umístěná tak jak jsem předpokládala, neboť vrstevníci jsou v tomto věku jedním z nejhlavnějších vývojových činitelů v průběhu socializace. Tak předpokládám, že respondentům záleží více na tom, aby měli spíše dobré a blízké přátele. Respondentům také záleží na tom, aby měli dobré vzdělání (3,94), s tím souvisí všestranné vědomosti (3,66), aby měli možnost vycestovat do světa (3,71) a byli o něm dobře informovaní (3,46). Hodnoty „být pohledný“ (3,42) a „zdravě se stravovat“ (3,41) se opět umístily níže, než jsem předpokládala, neboť vnější vzhled je podle mého názoru v tomto období pro mnoha lidí velmi důležitý. Zato hodnoty „třídít odpad“ (3,42) a „podílet se na ochraně přírody“ (3,39) se umístily dle mého očekávání.

Ke konci tabulky jsou opět umístěné hodnoty kariérní. Ale takové, které souvisejí s vyšším postavením. Například: mít vlastní firmu (3,03), být známý ve společnosti (2,80), řídit ostatní lidi (2,50). Studenti tedy nepředpokládají, že budou stát v čele nějaké firmy. S čímž souvisí i nízko postavené maturitní vzdělání (3,11). Velmi mne překvapilo, že pro studenty není příliš důležité připojení na sociálních sítích jako je Facebook a Instagram, které jsou podle mě právě jedny z nejpoužívanějších dnešní mladou generací. Přesto je pro ně internet důležitý, který se umístil mnohem výše. Konec tabulky mne příliš nepřekvapil. Hodnoty politické (2,13) a náboženské (1,53) nejsou příliš atraktivní témata pro dnešní mládež a málokterý adolescent se o ně sám aktivně zajímá.

Procentuální zastoupení jednotlivých odpovědí:

Hodnota	1		2		3		4		5	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
Žít ve spokojené rodině	3	1,0%	2	0,7%	17	5,8%	38	12,9%	233	79,2%
Mít mnoho přátel	15	5,1%	40	13,6%	94	32,0%	49	16,7%	98	32,3%
Mít stálého partnera	13	4,4%	8	2,7%	40	13,6%	64	21,8%	168	57,1%
Být duševně i fyzicky zdravý	4	1,4%	6	2,0%	12	4,1%	34	11,6%	237	80,6%
Mít dobrý sex	19	6,5%	19	6,5%	56	19,0%	43	14,6%	156	53,0%
Podílet se na ochraně přírody	26	8,8%	39	13,3%	87	29,6%	78	26,5%	63	21,4%
Prosazovat politiku své strany	125	42,5%	62	21,1%	67	22,8%	20	6,8%	19	6,5%
Žít podle náboženských zásad	211	71,7%	37	12,6%	26	8,8%	11	3,7%	8	2,7%
Věřit v dobro mezi lidmi	45	15,3%	55	18,7%	95	32,3%	56	19,0%	42	14,3%
Mít dobré vzdělání	5	1,7%	12	4,1%	79	26,9%	98	33,3%	99	33,7%
Žít v hezkém prostředí	4	1,4%	11	3,7%	44	15,0%	89	30,3%	145	49,3%
Mít práci, která má smysl	2	0,7%	3	1,0%	50	17,0%	89	30,3%	149	50,7%
Být oblíbený mezi lidmi	21	7,1%	49	16,7%	107	36,4%	67	22,8%	49	16,7%
Být známý ve společnosti	54	18,4%	71	24,1%	88	29,9%	39	13,3%	41	13,9%
Mít nejnovější věci	70	23,8%	56	19,0%	95	32,3%	43	14,6%	29	9,9%

Mít vlastní firmu	54	18,4%	50	17,0%	78	26,5%	55	18,7%	56	19,0%
Mít chytrý telefon	30	10,2%	36	12,2%	75	25,5%	62	21,1%	90	30,6%
Mít vždy přístup k internetu	28	9,5%	41	13,9%	61	20,7%	58	19,7%	105	35,7%
Být neustále připojen na FB	95	32,3%	83	28,2%	57	19,4%	26	8,8%	32	10,9%
Být neustále připojen na IG	74	25,2%	56	19,0%	66	22,4%	45	15,3%	52	17,7%
Mít zaměstnání, které mě baví	12	4,1%	4	1,4%	21	7,1%	53	18,0%	203	69,0%
Řídit ostatní lidi	93	31,6%	53	18,0%	75	25,5%	40	13,6%	32	10,9%
Pomáhat druhým lidem	10	3,4%	21	7,1%	63	21,4%	96	32,6%	103	35,0%
Mít všestranné vědomosti	7	2,4%	25	8,5%	96	32,0%	101	34,3%	66	22,4%
Žít zajímavý, vzrušující život	6	2,0%	10	3,4%	67	22,8%	83	28,2%	127	43,2%
Mít děti	31	10,5%	33	11,2%	51	17,3%	56	19,0%	122	41,5%
Mít maturitní vzdělání	42	14,3%	44	15,0%	102	34,7%	51	17,3%	54	18,4%
Být dobrý ve sportu	31	10,5%	66	22,4%	84	28,6%	39	13,3%	73	24,8%
Mít rodinný dům a auto	7	2,4%	11	3,7%	46	15,6%	67	22,8%	162	55,1%
Dosáhnout významného postavení	25	8,5%	32	10,9%	91	30,9%	80	27,2%	65	22,1%
Vydělávat hodně peněz	8	2,7%	22	7,5%	38	12,9%	92	31,3%	133	45,2%
Procestovat svět	17	5,8%	32	10,9%	74	25,2%	67	22,8%	103	35,0%
Třídit odpad	21	7,1%	41	13,9%	92	31,3%	71	24,1%	68	23,1%
Být pohledný	27	9,2%	25	8,5%	103	35,0%	73	24,8%	65	22,1%
Mít dostatek volného času k zábavě	7	2,4%	17	5,8%	64	21,8%	94	32,0%	111	37,7%
Být ženatý/vdaná	29	9,9%	39	13,3%	68	23,1%	54	18,4%	103	35,0%
Zdravě se stravovat	17	5,8%	41	13,9%	101	34,3%	74	25,2%	60	20,4%
Být dobře informován o světě	12	4,1%	43	14,6%	103	35,0%	69	23,5%	66	22,4%

Tabulka 13: Procentuální zastoupení odpovědí

Tabulka hodnotových orientací mužů:

Pořadí	Hodnotové orientace	Index
1.	Být duševně i fyzicky zdravý	4,70
2.	Mít zaměstnání, které mě baví	4,63
3.	Žít ve spokojené rodině	4,62
4.	Mít rodinný dům a auto	4,40
5.	Vydělávat hodně peněz	4,37
6.	Mít práci, která má smysl	4,34
7.	Žít zajímavý, vzrušující život	4,24
8.	Žít v hezkém prostředí	4,23
9.	Mít dobrý sex	4,20
10.	Mít dostatek volného času k zábavě	4,18
11.	Mít stálého partnera	4,16
12.	Mít dobré vzdělání	3,85
13.	Mít vždy přístup k internetu	3,82
14.	Procestovat svět	3,80
15.	Mít všestranné vědomosti	3,78
16.	Pomáhat druhým lidem	3,77
17.	Mít chytrý telefon	3,75
18.	Mít mnoho přátel	3,72
19.	Dosáhnout významného postavení	3,64
20.	Být dobře informován o dění ve světě	3,59
21.	Mít děti	3,54
22.	Být dobrý ve sportu	3,53
23.	Být pohledný/á	3,49
24.	Být ženatý/vdaná	3,46
25.	Zdravě se stravovat	3,44
26.	Být oblíbený mezi lidmi	3,40
27.	Podílet se na ochraně přírody	3,38
28.	Mít vlastní firmu	3,32
29.	Třídit odpad	3,23
30.	Mít maturitní vzdělání	3,07
31.	Být známý ve společnosti	2,96
32.	Věřit v dobro mezi lidmi	2,91
33.	Mít nejnovější věci	2,91
34.	Být neustále připojen na Instagramu	2,90
35.	Řídit ostatní lidi	2,85
36.	Být neustále připojen na Facebooku	2,37
37.	Prosazovat politiku své strany	2,11
38.	Žít podle náboženských zásad	1,46

Tabulka 14: Hodnotová struktura mužů

Studenti mužského pohlaví mají prvních deset hodnot stejných jako v předchozí tabulce, jen trochu jinak poskládané. Nejvíce však dbají na své duševní a fyzické zdraví. Tato hodnota vyšla s indexem 4,70. Také je pro ně důležité mít zaměstnání, které je bude bavit (4,63). Hodnota vztahová se tedy nachází až na třetím místě s indexem 4,62. Poté jsou zde hodnoty „mít rodinný dům a auto“ (4,40), „vydělávat hodně peněz“ (4,37), „mít práci, která má smysl“ (4,34), „mít zajímavý, vzrušující život“ (4,24) a „žít v hezkém prostředí“ (4,23). Tyto přední hodnoty nám opět ukazují, že muži chtějí mít dobré zaměstnání, spokojený rodinný život, a také čas pro své zájmy. Hodnotu sexuální (4,20) jsem v tomto případě čekala o něco výše, neboť adolescence je období, kde se tyto pudy začínají plně rozvíjet, a myslím, že u mužů je toto téma více obletované než u žen. V první polovině tabulky se také nachází hodnoty dobrého vzdělání, přičemž maturitní vzdělání se opět nachází ve druhé polovině tabulky. Dále „procestovat svět“ (3,80), „mít všestranné vědomosti“ (3,78) a „pomáhat druhým lidem“ (3,77). Hodnoty jako „mít chytrý telefon“ (3,75) a „mít mnoho přátel“ (3,72) jsem opět očekávala umístěné výše, stejně tak jako „být dobrý ve sportu“ (3,53), jelikož podle mne jsou muži celkově více sportovně založení.

Hodnoty manželského sňatku a pořízení dětí se nachází v horní části druhé poloviny tabulky, což jsem i tak předpokládala. Ve druhé polovině se opět nachází hodnoty spojené s vyšším postavením. Stejně jako v předchozí tabulce, mne překvapilo umístění sociálních sítí - Instagram 2,90, Facebook 2,37, které jsou mezi posledními hodnotami. Co jsem naopak opět očekávala, je umístění politické a náboženské hodnoty, které se vůbec nezměnilo. V tomto případě mají ještě nižší index, než v tabulce společné (2,11 a 1,46).

Tabulka hodnotových orientací žen:

Pořadí	Hodnotové orientace	Index
1.	Žít ve spokojené rodině	4,78
2.	Být duševně i fyzicky zdravý	4,67
3.	Mít stálého partnera	4,36
4.	Mít zaměstnání, které mě baví	4,29
5.	Mít práci, která má smysl	4,25
6.	Žít v hezkém prostředí	4,22
7.	Mít rodinný dům a auto	4,07
8.	Pomáhat druhým lidem	4,04
9.	Mít dobré vzdělání	4,03
10.	Žít zajímavý, vzrušující život	3,88
11.	Mít děti	3,88
12.	Mít dobrý sex	3,81
13.	Vydělávat hodně peněz	3,76
14.	Mít dostatek volného času k zábavě	3,73
15.	Být ženatý/vdaná	3,67
16.	Třídít odpad	3,65
17.	Procestovat svět	3,59
18.	Mít všestranné vědomosti	3,52
19.	Mít mnoho přátel	3,41
20.	Podílet se na ochraně přírody	3,39
21.	Zdravě se stravovat	3,37
22.	Být pohledný/á	3,34
23.	Mít vždy přístup k internetu	3,30
24.	Být dobře informován o dění ve světě	3,30
25.	Mít chytrý telefon	3,20
26.	Dosáhnout významného postavení	3,20
27.	Mít maturitní vzdělání	3,15
28.	Být oblíbený mezi lidmi	3,08
29.	Věřit v dobro mezi lidmi	3,07
30.	Být dobrý ve sportu	2,81
31.	Být neustále připojen na IG	2,71
32.	Mít vlastní firmu	2,70
33.	Být známý ve společnosti	2,62
34.	Mít nejnovější věci	2,40
35.	Být neustále připojen na FB	2,38
36.	Řídit ostatní lidi	2,18
37.	Prosazovat politiku své strany	2,16
38.	Žít podle náboženských zásad	1,61

Tabulka 15: Hodnotová struktura žen

První příčky tabulky opět obsadily hodnoty vztahové a pracovní. Nejvíce důležité je tedy pro ženy žít ve spokojené rodině (4,78). Hodnota „mít stálého partnera“ s indexem 4,36 je tentokrát mnohem výše než v tabulce mužů, jsou tedy velmi založené na tom, mít spokojený partnerský život. Mezi přední hodnoty v tabulce dále patří „mít zaměstnání, které mě baví“ (4,29), „mít práci která má smysl“ (4,25), „žít v hezkém prostředí“ (4,22) a „mít rodinný dům a auto“ (4,07). V tomto případě se velmi vysoko umístila hodnota „pomáhat druhým lidem“ (4,04). Myslím, že proto, že ženy dokážou být mnohdy více empatické než muži. Stejně tak se umístily v první polovině hodnoty „mít děti“ (3,88) a „být ženatý/vdaná“ (3,67). To nám opět ukazuje, že ženy jsou více založené na rodinný život, včetně sňatku a pořízení dětí.

V polovině tabulky se opět umístily hodnoty, které se týkají ochrany přírody, vědomostí a vycestování do světa. V ženské struktuře orientací jsme se opět přesvědčili, že internet je sice důležitý, ale sociální sítě nemusí být na internetu to nejdůležitější. Umístily se na posledních příčkách s indexy 2,71 a 2,38. Ženy taky nemají příliš velký sklon ke sportování a být ve světě viditelnější, jelikož hodnoty „dosáhnout významného postavení“ (3,20), „být oblíbený mezi lidmi“ (3,08) a „být dobrý ve sportu“ (2,81) se umístily níže. Stejně tak hodnoty „mít vlastní firmu“ (2,70) a „řídít ostatní lidi“ (2,18) nám ukazují, že ani ženy nevidí svou budoucnost v čele, nebo na vysokém postavení v nějaké firmě. Na posledních příčkách se umístily hodnoty „prosazovat politiku své strany“ (2,16), a „žít podle náboženských zásad“ (1,61). Index těchto hodnot byl pouze o trochu vyšší než u mužů.

Shrnutí:

Hodnotová struktura mužů a žen se příliš nelišila. Obě pohlaví chtějí mít spokojený rodinný život a smysluplnou práci, která je bude bavit. U žen se pouze viditelněji výše umístily hodnoty rodinné, což zahrnuje stálého partnera, manželský sňatek a pořízení dětí. U mužů naopak více vedly hodnoty „vydělávat hodně peněz“, „žít zajímavý vzrušující život“ a „mít dostatek času na zábavu“. Velmi mě zajímala hodnota „mít maturitní vzdělání“, zdali studenti hodlají pokračovat ve vzdělání výše. Tato hodnota vyšla jako méně podstatná pro obě pohlaví, tak předpokládám, že jsou spokojeni se svým výběrem školy a studijního oboru. V obou případech vyšly sociální sítě jako nedůležité hodnoty, což mne překvapilo. Hodnoty politické a náboženské se vždy umístily na posledních dvou příčkách, což jsem i očekávala.

5.2 Verifikace hypotéz

Před zahájením výzkumného šetření jsem si stanovila 4 hypotézy. Hypotézy č. 1, 2, a 4 statisticky ověřím pomocí dvouvýběrového F-testu pro rozptyl a dvouvýběrového t-testu. Tyto testy jsem ověřovala v programu Excel. Hypotézu č. 3 ověřím pomocí Chí kvadrát testu, jelikož budu pracovat se slovními odpověďmi. U každé hypotézy jsem také stanovila alternativní a nulovou hypotézu, které následně potvrdím nebo vyvrátím.

Hypotéza č. 1: Dívky dávají přednost hodnotě Mít děti více, než chlapci.

H_1 : U preference hodnoty Mít děti je významný rozdíl mezi dívkami a chlapci.

H_0 : Preference hodnoty Mít děti se u obou pohlaví nijak neliší.

Z vybraných dat jsem sestavila tabulku empirických četností:

Hodnocení	Dívky		Chlapci	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
1	11	8,14%	20	12,66%
2	13	9,62%	20	12,66%
3	23	17,02%	28	17,72%
4	22	16,28%	34	21,52%
5	66	48,85%	56	35,44%
Celkem	135	100%	158	100%

Tabulka 16: Empirické četnosti H_1

Nejdříve provedeme F-test pro rozptyl na hladině významnosti 5% ($\alpha = 0,05$).

Platí pravidlo:

H_0F : Předpokládá se shodnost rozptylů obou základních souborů

H_1F : Předpokládá se rozdílnost rozptylů obou základních souborů

$p < \alpha$ H_0 se zamítá

$p > \alpha$ H_0 se nezamítá

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl:

	Dívky	Chlapci
Stř. hodnota	3,881481	3,544304
Rozptyl	1,776893	1,982101
Pozorování	135	158
Rozdíl	134	157
F	0,89647	

P(F<=f) (1)	0,257695	
F krit (1)	0,719333	

Tabulka 17: F-test H1

Výsledek F testu je $0,26 > 0,05 \Rightarrow p > \alpha \Rightarrow H_0$ se přijímá

Rozptyly obou souborů jsou shodné, proto provedu dvouvýběrový t-test s rovností rozptylu.

	Dívky	Chlapci
Stř. hodnota	3,881481	3,544304
Rozptyl	1,776893	1,982101
Pozorování	135	158
Rozdíl	291	
P(T<=t) (1)	0,018565	
t krit (1)	1,650107	
P(T<=t) (2)	0,03713	
t krit (2)	1,96815	

Tabulka 18: T-test H1

$P(2) = 0,037$

Platí:

$p < \alpha$ H_0 se zamítá

$p > \alpha$ H_0 se nezamítá

$0,037 < 0,05 \Rightarrow p < \alpha$

Výsledná statistická významnost je nižší než stanovená hladina významnosti.

Z toho důvodu H_0 můžeme zamítnout.

H_1 se potvrzuje – H_0 se zamítá

Z dat tedy vyplývá, že mezi dívkami a chlapci je statisticky významný rozdíl u preference hodnoty Mít děti. H_1 (U preference hodnoty Mít děti je významný rozdíl mezi dívkami a chlapci) se potvrdila a H_0 (Preference hodnoty Mít děti se u obou pohlaví nijak neliší) byla zamítnuta.

Hypotéza č. 2: U chlapců je hodnota Vydělávat hodně peněz preferovanější, než u dívek.

H_1 : Pohlaví studentů má vliv na to, zda chtějí vydělávat hodně peněz.

H_0 : Pohlaví studentů nemá vliv na to, zda chtějí vydělávat hodně peněz.

Empirické četnosti:

Hodnocení	Dívky		Chlapci	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
1	6	4,44%	2	1,27%
2	18	13,33%	4	2,53%
3	23	17,04%	15	9,49%
4	43	31,86%	49	31,01%
5	45	33,33%	88	55,70%
Celkem	135	100%	158	100%

Tabulka 19: Empirické četnosti H_2

Opět provedeme F-test pro rozptyl na hladině významnosti 5% ($\alpha = 0,05$).

Platí pravidlo:

H_0F : Předpokládá se shodnost rozptylů obou základních souborů

H_1F : Předpokládá se rozdílnost rozptylů obou základních souborů

$p < \alpha$ H_0 se zamítá

$p > \alpha$ H_0 se nezamítá

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl:

	Dívky	Chlapci
Stř. hodnota	3,762963	4,373418
Rozptyl	1,391155	0,732283
Pozorování	135	158
Rozdíl	134	157
F	1,899752	
$P(F \leq f) (1)$	0,000058	
F krit (1)	1,313589	

Tabulka 20: F-test H_2

Výsledek F-testu je $0,00006 < 0,05 \Rightarrow p < \alpha \Rightarrow H_0$ se nepřijímá

Rozptyly souborů nejsou shodné, proto provedeme dvouvýběrový t-test s nerovností rozptylu.

	Dívky	Chlapci
Stř. hodnota	3,7629629	4,373418
Rozptyl	1,3911553	0,732283
Pozorování	135	158
Rozdíl	240	
P(T<=t) (1)	0,0000006	
t krit (1)	1,6512274	
P(T<=t) (2)	0,0000011	
t krit (2)	1,9698976	

Tabulka 21: T-test H2

$$P(2) = 0,000001$$

Platí:

$p < \alpha$ H0 se zamítá

$p > \alpha$ H0 se nezamítá

$$0,000001 < 0,05 \Rightarrow p < \alpha$$

Dosažená statistická významnost je nižší než stanovená hladina významnosti 5%.

Z toho důvodu můžeme H0 zamítnout.

H1 se potvrzuje – H0 se zamítá

Z dat nám vyplývá, že mezi pohlavím existuje statisticky významný rozdíl, co se týče výdělku peněz. H1 (Pohlaví studentů má vliv na to, zda chtějí vydělávat hodně peněz) byla potvrzena a H0 (Pohlaví studentů nemá vliv na to, zda chtějí vydělávat hodně peněz) byla zamítnuta.

Hypotéza č. 3: Studenti třetích ročníků budou chtít peníze ušetřit, než utratit za materiální věci, spíše než studenti prvních ročníků.

H₁: To, jestli je někdo v prvním nebo třetím ročníku, má vliv na to, zda si bude chtít peníze ušetřit.

H₀: To, jestli je někdo v prvním nebo třetím ročníku, nemá vliv na to, zda si bude chtít peníze ušetřit.

Pro výpočet jsem využila odpovědi z 10. otázky z dotazníku. Z odpovědí jsem vytvořila tabulku empirických četností:

Empirické četnosti	Ušetřit	Utratit	Celkem
1. ročník	50	42	92
3. ročník	40	17	57
Celkem	90	59	149

Tabulka 22: Empirické četnosti H3

n = 149

Celkový počet prvků je nižší než počet respondentů z 1. a 3. ročníků z toho důvodu, že jsem do ověřování nezařadila ostatní odpovědi.

K výpočtů teoretických četností jsem využila tento vzorec:

$$T\check{C} = \frac{\text{součet řádků empirických četností} * \text{součet sloupců}}{\text{počet prvků}}$$

Teoretické četnosti	Ušetřit	Utratit
1. ročník	55,57	36,43
3. ročník	34,43	22,57

Tabulka 23: Teoretické četnosti H3

Z tabulek jsem dále vypočítala testové kritérium. K výpočtu jsem použila vzorec:

$$TK = \frac{(\text{empirická četnost} - \text{teoretická četnost})^2}{\text{teoretická četnost}}$$

Testové kritérium	Ušetřit	Utratit
1. ročník	0,5583	0,8516
3. ročník	0,9019	1,3746

Tabulka 24: Testové kritérium H3

Součtem tabulky testového kritéria jsem získala hodnotu testového kritéria. TK = 3,6864

Následně jsem vypočítala kritickou hodnotu. Použila jsem vzorec:

$$KH = \chi_{1-\alpha}^2(r-1) * (s-1)$$

hladinu významnosti jsem stanovila: $\alpha = 0,05$

$$KH = 3,8416$$

$$TK < KH$$

Výsledkem je, že hodnota testového kritéria je menší než kritická hodnota. V tomto případě zamítáme alternativní hypotézu (To, jestli je někdo v prvním nebo třetím ročníku, má vliv na to, zda si bude chtít peníze ušetřit) a přijímáme nulovou hypotézu (To, jestli je někdo v prvním nebo třetím ročníku, nemá vliv na to, zda si bude chtít peníze ušetřit).

Hypotéza č. 4: Dívky přisuzují větší význam hodnotě Pomáhat druhým lidem, než chlapci

H_1 : Mezi pohlavím existuje významný statistický rozdíl v tom, jaký význam přisuzují hodnotě Pomáhat druhým lidem.

H_0 : Mezi pohlavím neexistuje významný statistický rozdíl v tom, jaký význam přisuzují hodnotě Pomáhat druhým lidem.

Empirické četnosti:

Hodnocení	Dívky		Chlapci	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
1	6	4,44%	4	2,53%
2	9	6,67%	12	7,59%
3	20	14,81%	43	27,22%
4	39	28,89%	57	36,08%
5	61	45,19%	42	26,58%
Celkem	135	100%	158	100%

Tabulka 25: Empirické četnosti H_4

Stejně jako u předchozích hypotéz provedeme F-test pro rozptyl na hladině významnosti 5% ($\alpha = 0,05$).

Platí pravidlo:

H_0F : Předpokládá se shodnost rozptylů obou základních souborů

H_1F : Předpokládá se rozdílnost rozptylů obou základních souborů

$p < \alpha$ H_0 se zamítá

$p > \alpha$ H_0 se nezamítá

Dvouvýběrový F-test pro rozptyl:

	Dívky	Chlapci
Stř. hodnota	4,037037	3,765823
Rozptyl	1,274737	1,021245
Pozorování	135	158
Rozdíl	134	157
F	1,248219	
P(F<=f) (1)	0,090504	
F krit (1)	1,313589	

Tabulka 26: F-test H4

Výsledek F-testu je $0,09 > 0,05 \Rightarrow p > \alpha \Rightarrow H_0$ se přijímá

Rozptyly souborů jsou shodné, a proto opět provedeme dvouvýběrový t-test s rovností rozptylu.

	Dívky	Chlapci
Stř. hodnota	4,037037	3,765823
Rozptyl	1,274737	1,021245
Pozorování	135	158
Rozdíl	291	
P(T<=t) (1)	0,015437	
t krit (1)	1,650107	
P(T<=t) (2)	0,030874	
t krit (2)	1,96815	

Tabulka 27: T-test H4

P (2) = 0,03

Platí:

$p < \alpha$ H_0 se zamítá

$p > \alpha$ H_0 se nezamítá

$0,03 < 0,05 \Rightarrow p < \alpha$

V tomto případě je statistická významnost nižší než hladina významnosti 5%.

H_0 tedy můžeme zamítnout.

H_1 se potvrzuje – H_0 se zamítá

Z výsledků vyplývá, že mezi pohlavím existuje statisticky významný vztah mezi tím, jaký význam přisuzují hodnotě Pomáhat druhým lidem. H_1 (Mezi pohlavím existuje významný statistický rozdíl v tom, jaký význam přisuzují hodnotě Pomáhat druhým lidem)

se potvrdila a H_0 (Mezi pohlavím neexistuje významný statistický rozdíl v tom, jaký význam přisuzují hodnotě Pomáhat druhým lidem) byla zamítnuta.

5.3 Závěr výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jaké hodnoty zastává dnešní mládež, jenž se věnuje studiu na středních odborných učilištích. Respondentů bylo celkem 293, z toho 135 žen a 158 mužů z dvou různých škol v Pardubickém kraji. Jsem ráda, že se mi podařilo oslovit téměř stejný počet respondentů mužského a ženského pohlaví. Výsledky se tak daly snadno a dobře porovnat. K realizaci výzkumu bylo použito dotazníkové šetření.

Výzkum se skládal ze dvou částí. První část dotazníku zkoumala převážně faktografické a demografické informace o respondentech, jako pohlaví, věk a místo bydliště. Nejvíce mě zaujaly odpovědi, které zjišťovaly nejvyšší dosažené vzdělání rodičů. Rodiče mají v tomto období velký vliv, a jelikož jsem zkoumala určitou skupinu středoškoláků, zajímalo mě, jak jsou na tom se vzděláním jejich rodiče a zda se to bude odrážet v hodnotovém žebříčku. Z výsledků jsem se dozvěděla, že naprostá většina rodičů má nejvýše učňovské vzdělání, což jsem i tak předpokládala, protože si myslím, že tito rodiče nemají vždy tak velkou tendenci tlačit své děti k vyššímu studiu. Poslední otázka z první části dotazníku zkoumala, jak by studenti naložili s částkou 10.000 Kč. I tady se objevily velmi zajímavé odpovědi. Nejvíce studentů odpovědělo, že by si je ušetřilo. Tuto odpověď považuji za velmi uváženou, protože to znamená, že by peníze hned neutratili a jejich útratu by si potřebovali lépe a déle promyslet. Avšak hned druhé a třetí místo obsadili ti, co by peníze utratili převážně za zábavu a oblečení. Další odpověď v pořadí mne mile překvapila, neboť 29 studentů by peníze darovalo své rodině na pomoc s výdaji. Z těchto odpovědí jsme se tedy dozvěděli, že tito mladí lidé si dokáží peněz vážit, přesto zde nechybí nějaká zábava, což k tomuto věku nepatrně patří. Hypotéza, která blíže zkoumala tuto otázku, zněla: Studenti třetích ročníků budou chtít peníze ušetřit, než utratit za materiální věci, spíše, než studenti prvních ročníků. Hypotézu jsem stanovila takto, protože jsem si myslela, že studenti vyššího ročníku budou už více přemýšlet nad svou budoucností, vlastním bydlením a vlastním životem, k němuž zajisté patří našetřená finanční částka. Tato hypotéza byla falzifikována a byla přijata nulová hypotéza (To, jestli je někdo v prvním nebo třetím ročníku, nemá vliv na to, zda si bude chtít peníze ušetřit).

Druhou část dotazníku tvořil hlavní cíl mého výzkumu. Tedy tabulka s životními hodnotami, kde se studenti rozhodovali, jaké hodnoty jsou pro ně nejvíce důležité. Tabulky

vznikly celkem 3. Jedna společná, která zahrnovala odpovědi všech 293 studentů, a další dvě byly rozděleny dle pohlaví. Z celkových odpovědí jsme se dozvěděli, že pro studenty jsou nejvíce důležité hodnoty týkající se spokojené rodiny, zdraví a uspokojivého zaměstnání. Rodinné hodnoty se projevily v hodnotách Žít ve spokojené rodině, Mít stálého partnera a Mít rodinný dům a auto. Stejně vysoko se umístily hodnoty pracovní. Studenti mají vysoké ambice a sny co se týče jejich povolání. Chtějí mít povolání, které je bude bavit, které bude mít smysl, a také, které bude hodně výdělečné.

Porovnání hodnotových orientací mužů a žen zkoumaly 3 hypotézy. První hypotéza se týkala založení rodiny a zněla: Dívky dávají přednost hodnotě Mít děti více, než chlapci. Tato hypotéza se mi potvrdila, byla tedy verifikována. Myslím, že dívky a celkově ženy se vždy více přikláněly k rodinným hodnotám více, než muži. Tento rozdíl můžeme také vidět v tabulkách hodnotových orientací mužů a žen. Reprodukční hodnoty, zahrnující také stálého partnera nebo manželství se u žen umístily mnohem výše, než u mužů. Druhá hypotéza zněla: U chlapců je hodnota Vydělávat hodně peněz preferovanější, než u dívek. I tato hypotéza byla verifikována. Pohlaví tedy má vliv na to, zda chce student vydělávat hodně peněz. Hypotéza tedy dopadla podle mých představ. Muži jsou na postavení živitele rodiny už tisíce let a nemyslím si, že by se to do dnešní doby nějak změnilo. V podstatě se to od nich i stále očekává a oni s tím, dle výsledku hypotézy, stále počítají. Poslední hypotéza se také týkala preferencí mezi muži a ženami. Její znění bylo: Dívky přisuzují větší význam hodnotě Pomáhat druhým lidem, než chlapci. I tato hypotéza byla verifikována. Hypotéza tedy potvrdila, že ženy mají k hodnotě Pomáhat druhým lidem blíže, než muži. Dle mého názoru to bude tím, že ženy jsou již z genetického hlediska více empatické než muži, a jejich mateřské pudy jim pomáhají k silnějšímu vcítění do druhého člověka, tím pádem můžou mít mnohdy větší pochopení, než muži.

Tvoření dotazníků a částečná osobní přítomnost u jejich vyplňování byla velmi dobrá zkušenost, neboť setkat se s respondenty osobně považuji za přívětivější a myslím, že si člověk získá větší důvěru, když respondenti vidí, komu pomáhají tvořit výzkum. Občas bylo velmi zajímavé sledovat jejich výrazy a chování, během vyplňování dotazníků, a pokud někdo nerozuměl nějaké otázce, mohla jsem mu ji vysvětlit. Celkově výzkum a dotazníkové šetření považuji za úspěšné, neboť splnilo a zjistilo vše, co mělo.

ZÁVĚR

Cílem práce bylo zjistit, jaké hodnotové orientace vyznává dnešní mládež. Tyto hodnoty se týkaly především rodiny, vztahů, zájmů a zaměstnání. K tomuto cíli jsem se dopracovala skrz zpracování teoretické a praktické části.

Teoretická část mé práce se soustředila na základní pojmy, které jsou spojené s hodnotovou orientací. Tedy, co to hodnoty a orientace jsou, jak vznikají, jak se člení a jak důležité jsou pro zdravou psychiku člověka. Také jsem pro porovnání zmínila, jaké výzkumy byly již o hodnotové orientaci mládeže vytvořeny, a jejich výsledky. Vymezila jsem také období adolescence a jeho vývoj, neboť právě v této životní fázi se vyskytuje má zkoumaná skupina, a tak by informace o tom, co adolescence je, a co během ní mladí lidé prožívají, mohly pomoci k pochopení odpovědí a celkových výsledků. Mou výzkumnou skupinou, jak už jsem zmiňovala, byli středoškolští studenti, a tak jsem nemohla opomenout několik málo informací o středním odborném učilišti a jeho výskytu v ČR. Všechny tyto informace k teoretické části jsem zpracovávala především z odborné literatury.

Praktická část stála na dotazníkovém šetření, které probíhalo na dvou středních učilištích v Pardubickém kraji, Střední odborné škole a středním odborném učilišti v Chrudimi a Středním plynárenským učilišti v Pardubicích. Z výsledků dotazníku jsem sestavila žebříček hodnotových orientací, a tím došla k hlavnímu cíli mé praktické části. První místa žebříčku obsadily hodnoty rodinné, zdravotní a pracovní. Pro studenty je tedy nejdůležitější jejich zdraví, spokojený rodinný život a spokojenost v zaměstnání. Z výsledků je patrné, že studenti tedy nejvíce upřednostňují hodnoty pro jejich vlastní pohodlí a spokojenost, což je v tomto věku pochopitelné. Hodnoty politické, náboženské a ekologické se dostaly až na poslední řádky. Tyto témata tedy nejsou pro studenty příliš atraktivní. Také jsem zjišťovala postoj k penězům a výsledky mě mile překvapily. Nejvíce studentů by si peníze ušetřilo na horší časy, nebo na něco důležitého, a to nám ukazuje, že si peněz dokáží vážit a nemají potřebu je bezhlavě utracet. Stejně tak, když se větší část studentů rozhodla, že peníze věnuje své rodině.

Vypracování této práce pro mě bylo velkým přínosem. Rozšířila jsem si schopnosti v práci se zdroji, a přestože jsem již měla o hodnotách a orientacích před zpracováním práce nějaké vědomosti, díky ní jsem si mohla tyto informace více prohloubit a v této problematice se zdokonalit. Přiblížila jsem se k věkové skupině, která mě zajímala,

a zjistila jsem, co je pro ně v životě důležité, a jaké mají představy o svém budoucím životě.

POUŽITÁ LITERATURA

- CAKIRPALOGLU, Panajotis. *Psychologie hodnot. 2.*, dopl. a přeprac. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2009. str. ISBN 978-80-244-2295-4
- GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-79-6.
- GAVORA, Peter. Výzkumné metody v pedagogice: příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky. Brno: Paido, 1996. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-15-X.
- CHRÁSKA, Miroslav a Ilona KOČVAROVÁ. *Kvantitativní metody sběru dat v pedagogických výzkumech*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, 2015. ISBN 978-80-7454-553-5.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-195-x.
- MIKŠÍK, Oldřich. *Psychologická charakteristika osobností*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN 80-246-0240-7.
- PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.
- PRUDKÝ, Libor. *Inventura hodnot: výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*. Praha: Academia, 2009. Novověk. ISBN 978-80-200-1751-2.
- PRUDKÝ, Libor, Michaela ŠMÍDOVÁ a Kateřina VOJTÍŠKOVÁ. *Periferie, kraje, hodnoty: možnosti periferních krajů na cestě za dobrými hodnotami*. Brno: CDK, Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. Sociologická řada. ISBN 978-80-7325-414-8.
- PRUDKÝ Libor. *Přístupy k sociologickému empirickému zkoumání hodnot*. Praha: Studie CESES FSV UK, 2007. ISSN: 1801-1640.
- SAK, Petr. *Proměny české mládeže: česká mládež v pohledu sociologických výzkumů*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-042-8
- SMÉKAL, Vladimír a Petr MACEK, ed. *Utváření a vývoj osobnosti: psychologické, sociální a pedagogické aspekty*. Brno: Barrister & Principal, 2002. Psychologie (Barrister & Principal). ISBN 80-85947-83-8.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. Přehled vývojové psychologie. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1999. str. 111 – 112. ISBN 80-7067-953-0

TRHLÍKOVÁ, Jana, Helena ÚLOVCOVÁ a Jiří VOJTĚCH. Sociální aspekty dlouhodobé nezaměstnanosti mladých lidí s nízkou úrovní vzdělání: šetření mladistvých, kteří jsou po ukončení základní školy evidováni jako uchazeči o zaměstnání na úřadech práce ČR. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2006. ISBN 80-85118-98-x.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

Internetové zdroje

SEDLÁČEK, Ivo. *Hodnotová orientace dětí a mládeže*. [online]. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2007. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/10563/4059>. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií, Ústav pedagogických věd. Vedoucí práce Celá, Jarmila

BOCAN, Miroslav. Hodnotové orientace dětí ve věku 6 – 15let [online]. Praha: Národní institut dětí a mládeže ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a školské zařízení pro zájmové vzdělávání. 2011. Dostupné z: <http://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1310479648.pdf>

BOCAN, Miroslav. Příspěvek k hodnotám dnešních dětí [online]. 2006. Dostupné z: https://journals.muni.cz/socialni_studia/article/viewFile/5955/5067

Střední odborné vzdělávání. In: Národní ústav pro vzdělávání [online]. 2011. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/stredni-odborna-uciliste>

Kraje, školy, čísla 2009. In: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy [online]. 2010. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/kraje-skoly-cisla-1>

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Preference hodnot	23
Tabulka 2: Pohlaví respondentů	31
Tabulka 3: Věk respondentů	32
Tabulka 4: Místo bydliště respondentů	32
Tabulka 5: Ročník studia respondentů	33
Tabulka 6: Studijní obor respondentů	34
Tabulka 7: Počet sourozenců respondentů	35
Tabulka 8: Rodinná situace	35
Tabulka 9: Vzdělání matky	36
Tabulka 10: Vzdělání otce	37
Tabulka 11: Hodnota peněz	38
Tabulka 12: Hodnotová struktura všech studentů	41
Tabulka 13: Procentuální zastoupení odpovědí	43
Tabulka 14: Hodnotová struktura mužů	44
Tabulka 15: Hodnotová struktura žen	46
Tabulka 16: Empirické četnosti H1	48
Tabulka 17: F-test H1	49
Tabulka 18: T-test H1	49
Tabulka 19: Empirické četnosti H2	50
Tabulka 20: F-test H2	50
Tabulka 21: T-test H2	51
Tabulka 22: Empirické četnosti H3	52
Tabulka 23: Teoretické četnosti H3	52
Tabulka 24: Testové kritérium H3	52
Tabulka 25: Empirické četnosti H4	53
Tabulka 26: F-test H4	54
Tabulka 27: T-test H4	54

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Pohlaví respondentů	31
Graf 2: Věk respondentů.....	32
Graf 3: Místo bydliště respondentů	33
Graf 4: Ročník studia respondentů	33
Graf 5: Obor studia respondentů.....	34
Graf 6: Počet sourozenců respondentů	35
Graf 7: Rodinná situace	36
Graf 8: Vzdelanost matky	37
Graf 9: Vzdelanost otce	38
Graf 10: Hodnota peněz.....	39

PŘÍLOHY

Příloha 1 – Dotazník

Dotazník – Hodnotové orientace mládeže

Prosím o vyplnění dotazníku. Odpovědi zakroužkujte.

1. Pohlaví   a) muž   b) žena
2. Věk   .....
3. Místo bydliště   a) město   b) vesnice
4. Ročník studia   .....
5. Studijní obor   .....
6. Počet sourozenců
a) 0   b) 1   c) 2   d) 3   e) 4 a více
7. V jaké rodině momentálně žijete?
a) úplná – oba rodiče + dítě/děti
b) úplná – jeden vlastní rodič + jeden nevlastní rodič
c) neúplná – jeden z rodičů chybí (rozvod, úmrtí, rodič samoživitel)
d) rozšířená – rodiče, děti + další příbuzní
e) jiné (napíšte) .....
8. Nejvyšší dosažené vzdělání matky
a) základní
b) střední výučním listem
c) střední s maturitou
d) vyšší odborné
e) vysokoškolské
f) nevím
9. Nejvyšší dosažené vzdělání otce
a) základní
b) střední výučním listem
c) střední s maturitou
d) vyšší odborné
e) vysokoškolské
f) nevím
10. Představte si, že získáte 10.000 Kč, se kterými si můžete dělat co chcete. Jak s nimi naložíte?
.....
.....
.....

1 - nejnižší význam, 5 – nejvyšší význam **ZAKROUŽKUJ**

Hodnotové orientace	Význam				
Žít ve spokojené rodině	1	2	3	4	5
Mít mnoho přátel	1	2	3	4	5
Mít stálého partnera	1	2	3	4	5
Být duševně i fyzicky zdravý	1	2	3	4	5
Mít dobrý sex	1	2	3	4	5
Podílet se na ochraně přírody	1	2	3	4	5
Prosazovat politiku své strany	1	2	3	4	5
Žít podle náboženských zásad	1	2	3	4	5
Věřit v dobro mezi lidmi	1	2	3	4	5
Mít dobré vzdělání	1	2	3	4	5
Žít v hezkém prostředí	1	2	3	4	5
Mít práci, která má smysl	1	2	3	4	5
Být oblíbený mezi lidmi	1	2	3	4	5
Být známý ve společnosti	1	2	3	4	5
Mít nejnovější věci	1	2	3	4	5
Mít vlastní firmu	1	2	3	4	5
Mít chytrý telefon	1	2	3	4	5
Mít vždy přístup k internetu	1	2	3	4	5
Být neustále připojen na Facebooku	1	2	3	4	5
Být neustále připojen na Instagramu	1	2	3	4	5
Mít zaměstnání, které mě baví	1	2	3	4	5
Řídit ostatní lidi	1	2	3	4	5
Pomáhat druhým lidem	1	2	3	4	5
Mít všestranné vědomosti	1	2	3	4	5
Žít zajímavý, vzrušující život	1	2	3	4	5
Mít děti	1	2	3	4	5
Mít maturitní vzdělání	1	2	3	4	5
Být dobrý ve sportu	1	2	3	4	5
Mít rodinný dům a auto	1	2	3	4	5
Dosáhnout významného postavení	1	2	3	4	5
Vydělávat hodně peněz	1	2	3	4	5
Procestovat svět	1	2	3	4	5
Třídit odpad	1	2	3	4	5
Být pohledný/á	1	2	3	4	5
Mít dostatek volného času k zábavě	1	2	3	4	5
Být ženatý/vdaná	1	2	3	4	5
Zdravě se stravovat	1	2	3	4	5
Být dobře informován o dění ve světě	1	2	3	4	5